

Kanta-Hämeen maakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventointi 2016

Kanta-Hämeen maakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventointi 2016

Tekijät:

Katriina Koski ja Auli Hirvonen ProAgria Etelä-Suomi ry / Etelä-Suomen maa- ja kotitalousnaiset

Julkaisija:

Hämeen liitto
Niittykatu 5, 13100 Hämeenlinna
puhelin (03) 647 401

Kotisivu internetissä:

www.hameenliitto.fi

Yhteydet henkilökuntaan:

sähköposti: etunimi.sukunimi@hame.fi

Valokuvat: Katriina Koski, Auli Hirvonen

Hämeenlinna 2016

Kannen kuva: Kataloisten-Poikmetsän kulttuurimaisemat
Sisäkannen kuva: Mommilanjärven-Puujoen kulttuurimaisemat

A photograph of a rural landscape. In the foreground, there is a field of green grass with many small yellow dandelions. A dirt path leads from the bottom right towards the center. In the middle ground, there is a red barn with a grey roof. To the left of the barn is a small evergreen tree. The background consists of a line of trees and a cloudy sky.

**Kanta-Hämeen
maakunnallisesti
arvokkaiden maisema-
alueiden päivitysinventointi
2016**

SISÄLLYS

ESIPUHE	5
JOHDANTO	6
Tausta ja tavoitteet	6
Inventoinnin työvaiheet	6
Valmisteluvaihe ja inventointikohteiden valinta	6
Selvityksen tausta-aineisto	6
Maastotyöt	6
Maisema-alueiden arviointi	7
Kanta-hämeen maakunnan maiseman ominaispiirteet ja maisematyypijako	8
Maakunnallinen maisematyypijako	8
VENÄJÄN-MYLLYKULMAN KULTTUURIMAISEMAT	14
YPÄJÄNKYLÄN KULTTUURIMAISEMAT	16
JÄNHIJOEN KULTTUURIMAISEMAT	18
HÄMEEN HÄRKÄTIEN KULTTUURIMAISEMAT	20
PUNELIAN-KAARTJÄRVEN KULTTUURIMAISEMAT	22
LOPPIJÄRVEN KULTTUURIMAISEMAT	24
VANTAANJOEN-KORMUN KULTTUURIMAISEMAT	26
VÄHIKKÄLÄN KULTTUURIMAISEMAT	28
RENKAJOEN KULTTUURIMAISEMAT	30
JANAKKALAN KARTANOMAISEMAT	32
JANAKKALAN HARJUMAISEMAT	34
TURKHAUDAN-LAVINNON-KARHEN KULTTUURIMAISEMAT	36
MOMMILANJÄRVEN-PUUJOEN KULTTUURIMAISEMAT	38
KATALOISTEN-POIKMETSÄN KULTTUURIMAISEMAT	40
TUULOKSEN KULTTUURIMAISEMAT	42
TORVOILAN-VIHAVUODEN-SAPPEEN KULTTUURIMAISEMAT	44
LEHIJÄRVEN KULTTUURIMAISEMAT	46
LÄHTEET	48

ESIPUHE

Hämeen liiton maakuntavaltuusto päätti 23.11.2015 käynnistää Kanta-Hämeen maakuntakaavan kokonaisuudistuksen ja maakuntakaavan 2040 laatimisen. Maakuntakaava 2040 laaditaan kokonaiskaavana, joka käsittää kaikki alueiden käytön ja yhdyskuntarakenteen kannalta tärkeät aihealueet ja maakunnan kehittämisen kannalta tarpeelliset aluevaraukset ja kohteet. Maakuntakaava 2040 tulee voimaan astuessaan korvaamaan Kanta-Hämeen nykyisen maakuntakaavan (2006) ja voimassa olevat kaksi vaihemaakuntakaavaa (2015 ja 2016).

Voimassa olevassa valtioneuvoston päätöksessä valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista on kohdassa "Kulttuuri- ja luonnonperintö, virkistyskäyttö ja luonnonvarat" erityistavoite, jonka mukaan maakuntakaavoituksessa on osoitettava valtakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristöt ja maisemat ja näillä alueilla alueidenkäytön on sovelluttava niiden historialliseen kehitykseen.

Maisema-alueet on tähän mennessä käsitelty Kanta-Hämeen maakuntakaavoituksessa siten, että voimassa olevassa maakuntakaavassa (2006) on osa-aluemerkinnöin rajattu laajat kulttuurimaiseman, rakennetun kulttuuriympäristön tai kulttuurihistorian kannalta tärkeät maisema-alueet (ma). Samoihin rajauksiin on sisällytetty valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet. Laajat maisema-alue-rajaukset ovat maakuntakaavakartalla vaikeasti luettavissa. Niihin on myös ilman omaa merkintää sisällytetty osa maakunnallisesti arvokkaista rakennetuista kulttuuriympäristöistä.

Vireillä olevan Kanta-Hämeen maakuntakaavan 2040 tavoitteena on selkeyttää maakuntakaavakartalla maisema-alueiden merkintätapaa ja merkitä omilla rajauksillaan valtakunnallisesti arvokkaat ja maakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet. Tavoitteena on eriyttää omin merkinnöin myös arvokkaat rakennetut kulttuuriympäristöt. Valtakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita koskee voimassa oleva valtioneuvoston rajauspäätös vuodelta 1995 sekä uuteen inventointiin perustuva ympäristöministeriössä vireillä oleva ehdotus 2016.

Koska edellinen Hämeen maakunnallinen maisemaselvitys on vuodelta 2003 ja valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden rajauksista on vireillä muutosehdotus, oli kokonaisuuden hallinnan kannalta tarpeen päivittää Kanta-Hämeen maakuntakaavan 2040 laadintaa varten myös maakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden rajaukset.

Kanta-Hämeen maakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventointi 2016 tulee toimaan Kanta-Hämeen maakuntakaavan 2040 taustaselvityksenä. Se on käytettävissä myös kuntien kaavoituksen apuna sekä muun maankäytön suunnittelun ja ympäristösuunnittelun pohjana.

Hämeenlinnassa lokakuussa 2016

Heimo Toiviainen
maakunta-arkkitehti
Hämeen liitto

JOHDANTO

TAUSTA JA TAVOITTEET

Kanta-Hämeen maakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden inventoinnissa päivitetään Kanta-Hämeen maakunta-kaavassa olevat maakunnallisesti arvokkaat maisema-aluekokonaisuudet.

Inventoinnissa keskitytään maaseudun kulttuurimaisemiin, erityisesti viljelymaisemiin ja muihin alkutuotannon synnyttämiin maisemiin. Keskeisiä ovat perinteisessä asussa säilyneet, elinvoimaiset, luonnoltaan ja kulttuuriperinnöltään monipuoliset viljelymaisemakokonaisuudet kyliin, luonnonalueineen ja historiallisine kohteineen. Tavoitteena oli kartoittaa maakunnalle tyypilliset ja ominaiset maisemalliset piirteet. Yhdessä Kanta-Hämeen valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet edustavat laajasti ja kattavasti Hämeen maakunnallisia maisematyyppejä.

Arvokkaat maisemakokonaisuudet ovat yhtenäisiä, pinta-alaltaan suuria, maisemakuvaltaan ehjiä ja sopusointuisia sekä usein vaihtelevia alueita. Maisema-alueissa maakunnallinen ja paikallinenkin omaleimaisuus on suhteellisen hyvin nähtävissä. Ne kuvastavat maakunnan erikoislaatua ja ne kertovat maakunnan kulttuuri- ja luonnonhistoriasta.

Maakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden inventoinnin on toteuttanut Hämeen liiton toimeksiannosta ProAgria Etelä-Suomen / Etelä-Suomen maa- ja kotitalousnaisten maisemasuunnittelijat Katriina Koski (FM, hortonomi AMK) ja Auli Hirvonen (hortonomi AMK).

INVENTOINNIN TYÖVAIHEET

Inventoinnit tehtiin soveltaen menetelmää, joka pohjautuu Keski-Suomen ELY-keskuksessa vuonna 2006-2009 tehtyyn valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventoinnin taustatyöhön.

Inventoinnissa tutkittiin sekä luonnonpiirteet että kulttuuripiirteet ja maisemakuvan ja -rakenteen kokonaisuus. Inventoinnit koostuvat kartta- ja paikkatietotarkasteluista, tietojen keräämisestä kirjallisista lähteistä ja maastoinventoinneista.

Inventointityö koostuu neljästä vaiheesta:

1. Valmisteluvaihe – valitaan inventoitavat kohteet ja tiedotetaan hankkeesta.
2. Inventointi – kerätään tiedot inventoitavista kohteista.
3. Maastokäynti – täydennetään ja täsmennetään inventointitietoja visuaalisten havaintojen pohjalta

4. Loppuarviointi – arvioidaan alue perustuen edellisiin vaiheisiin, ehdotetaan ja perustellaan arvoluokka sekä kirjoitetaan aluekuvaukset ja laaditaan aluerajaukset

VALMISTELUVAIHE JA INVENTOINTIKOhteiden VALINTA

Kanta-Hämeen maakuntakaavan tausta-aineistoksi vuonna 2003 tehty Hämeen maakunnallinen maisemaselvitys sekä Kanta-Hämeen maakuntakaavassa 2006 merkityt maakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet toimivat inventoinnin pohjana. Maakunnallinen maisemaselvitys tarkensi maisema-alueityöryhmän (mietintö 66/1992) laatimaa maisemamaakuntajakoa Kanta-Hämeen osalta. Maakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita on nykyisen maakuntakaavan alueella 17 kpl. Osa alueista on ehdolla valtakunnallisesti arvokkaiksi maisema-alueiksi (YM ehdotus 2016) ja ne jätettiin inventoinnin ulkopuolelle. Jos näitä alueita ei vahvisteta valtioneuvoston periaatepäätöksellä valtakunnallisesti arvokkaiksi, niin ne tulee merkitä maakuntakaavaan maakunnallisesti arvokkaina.

SELVITYKSEN TAUSTA-AINEISTO

Paikkatietoaineiston avulla tarkasteltiin luonnonpiirteiden, maisemarakenteen ja kulttuuripiirteiden muodostamaa kokonaisuutta Kanta-Hämeessä perustuen mm. Suomen ympäristökeskuksen, museoviranomaisten ja Geologian tutkimuskeskuksen tuottamiin paikkatietoaineistoihin. Lisäksi tausta-aineistona käytettiin maakunnallista maisemaselvitystä sekä muita aikaisempia luontoa ja maisemaa koskevia inventointeja ja selvityksiä.

MAASTOTYÖT

Merkittävä osa inventointeja ovat maastokäynnit, jotka auttavat inventointitietojen täydentämisessä, maisemakuvan hahmottamisessa sekä lopullisessa arvioinnissa. Maastotyöt antavat tärkeää tietoa siitä, miltä alue todellisuudessa näyttää. Vaikka näkemys on subjektiivinen ja inventoijan omaan kokemukseen ja aistimaailmaan nojaava, auttaa maastokäynti tunnistamaan maiseman esteettisiä ominaisuuksia sekä toiminnallisia piirteitä. Maastokäynnillä täydennetään ja täsmennetään ennalta selvitettyjä tietoja. Maastotyöt tehtiin kesän 2016 aikana. Raportin kuvat ovat maastokäynneillä otettuja ja kuvaajana kuvissa Katriina Koski ja Auli Hirvonen.

MAISEMA-ALUEIDEN ARVIOINTI

Arvioinnissa esitetään perustelut ehdotetulle arvoluokalle/ arvoluokan nousulle tai laskulle. Maakunnallisesti arvokkaat alueet edustavat maakunnan sisäisiä erityispiirteitä; ne voivat olla harvinaisia tai hyvin säilyneitä kohteita, joissa maakunnan sisäiset maisemien erityispiirteet tulevat esille.

Arvioinnissa käytettävät kriteerit:

- Luonto, luonnonarvot ja luonnon monimuotoisuus
- Luonnonpiirteiden edustavuus, harvinaisuus, monipuolisuus ja alkuperäisyys
- Maiseman ja maankäytön historiallinen kehitys ja kehityksen jatkuvuus
- Kulttuuripiirteiden edustavuus, harvinaisuus, säilyneisyys ja alkuperäisyys, kuten vanhat tielinjat ovat säilyneet, vanhempi rakennuskanta hyväkuntoista, vanhat peltoalueet yhä viljelykäytössä, uusi rakennuskanta istuu maisemaan.
- Symboli- ja identiteettiarvot (tapahtumapaikat, historialliset tapahtumat, alueen väestölle merkittävät piirteet)
- Alueen elinvoimaisuus ja nykyinen toimivuus, kuten pellot eivät ole pirstaloituneet ja viljely sekä karjanhoito ovat elinvoimaisia.
- Maisemakuvan yhtenäisyys, eheys ja vaikuttavuus
- Maisemamaakunnan erityispiirteet (maisema-alue alueellisten erityispiirteiden kuvaajana)
- Maisemahäiriöt ja luonnonarvoja alentavat vauriot ja uhkatekijät, suuret voimalinjat, tuulivoimalat, laaja uudisrakentaminen.

RAJAUKSET

Maisema-alueiden rajauksissa pyrittiin noudattamaan maisemarakenteen näkyvissä olevia luontevia rajoja sekä hahmottamaan yhtenäisiä aluekokonaisuuksia. Rajaus perustuu usein visuaalisesti hahmotettavaan eheään maisemakuvaan. Luontevia rajoja ovat muun muassa yhtenäiset metsäiset reunavyöhykkeet, selänteiden lakialueet, vesistöt, joet ja joissain tapauksissa ihmisen luomat rakenteet kuten tiet tai taajamien reunat. Joskus myös toiminnallisen kokonaisuuden rajaaminen kokonaan mukaan maisemaalueeseen voi olla perusteltua.

Avointa maisematilaa rajaavien reunavyöhykkeiden mukaanotto rajaukseen on oleellista, sillä juuri ne nousevat merkittävään rooliin alueen hoidon ja maankäytön suunnittelussa. Rajauksiin sisällytettiin harkiten myös lähistöllä olevia arvokohteita kuten muinaisjäänneksiä, arvokkaita luonnonympäristöjä tai rakennetun ympäristön RKY 2009 -kohteita.

Nykyiset maakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet ovat rajauksiltaan hyvin laajoja ja vaikeasti hahmotettavissa. Uusissa rajauksissa pyrittiin luomaan maisemakokonaisuuksia, joille on selkeät rajat ja perustelut.

Renkajoen kulttuurimaisemat

KANTA-HÄMEEN MAAKUNNAN MAISEMAN OMINAISPIIRTEET JA MAISEMATYYPPIJAKO

Hämäläisessä maisemassa on selvästi havaittavissa jääkauden jäljet. Maisemaa luonnehtivat Salpausselkien reunamuodostumat, lukuisat harjut, moreenimuodostumat, erämaiset vedenkoskemattomat alueet ja toisaalta viljavat savilaaksot, lukuisat vesistöt ja jokireitit. Ihmisen ja luonnon pitkäaikainen vuorovaikutus on muovannut hämäläistä ympäristöä rikkaaksi ja monimuotoiseksi kulttuurimaisemaksi. Se vaihtelee erämaisista ylängöistä savilaaksojen viljelymaisemiin. Maiseman vaihtelevuus on luonut Hämeen eri osien kulttuuriset erityispiirteet.

Maakunnallinen maisematyypijako

Valtakunnallista maisemamaakuntajakoa tarkennettiin 2003 laaditussa Hämeen maakunnallisen maisemaselvityksen maisematyypijaoissa.

Loimijokilaakson viljelymaisemat

- 1 Alue on maakunnan lounaisinta osaa, ja sen ytimenä on Kokemäenjokeen laskeva Loimijoki. Laaksomaiselle alueelle on tyypillistä laajat savipohjaiset pellot ja loivasti kumpuilevat pitkät näkymät. Alueelle sijoittuu Kanta-Hämeen laajimmat ja yhtenäisimmät peltoalueet.

Hämeen järviylängön metsämaisemat

- 2 Hämeen järviylängö on metsävaltaista moreeni- ja harjuselännealuetta. Alueen nykymaisemalle on tyypillistä metsäisyys, runsaslukuiset pienet järvet, suot ja vähälukuiset pienialaiset pellot.

Hämeen järviylängön viljelymaisemat

- 3 Hämeen järviylängön viljelymaisemille on tyypillistä laaksojen sekä moreeni- ja harjuselänteiden mosaiikkimainen vuorottelu. Maisemassa se näkyy peltojen ja metsäsaarekkeiden pienialaisena vaihteluna sekä kumpuilevina viljelyaukeina. Nykymaisemaa leimaa maisemallinen pienipiirteisyys ja pitkän historian tuntu.

Salpausselän-Puujokilaakson viljelymaisemat

- 4 Alueelle on tyypillistä laajojen tasaisten tai loivasti kumpuilevien peltoaukeiden ja korkealle kohoavien harju- ja moreenimuodostumien vuorottelu. Alue on kokonaisuutena alavaa. Alueen nykymaisemaan kuuluvat valtakunnalliset liikenneväylät, moottoritie sekä rautatie.

Janakkalan korpiylängö

- 5 Janakkalan korpiylängö on erämaista moreeni- ja harjuselännettä. Harvaan asuttu alue on ylävää ja metsäistä, vesistöt ja viljelyalueet ovat pienialaisia. Osa alueesta on jääkauden jälkeen vedenkoskemattomaa seutua.

Vanajaveden laakso

- 6 Vanajaveden laakso on Suomen asutus- ja kulttuurihistorian merkittävimpiä seutuja. Kokemäenjokeen laskeva Vanajaveden pitkä vesireitti on tuonut asutusta ja välittänyt samalla kulttuurivaikutteita rannikolta sisämaahan. Vesistön suuntaisesti kulkevat harjuselänteet rajaavat pienilmastoltaan suotuisaa alavaa aluetta. Vanajaveden linnavuoret muodostavat maassamme ainutlaatuisen yhtenäisen ketjun.

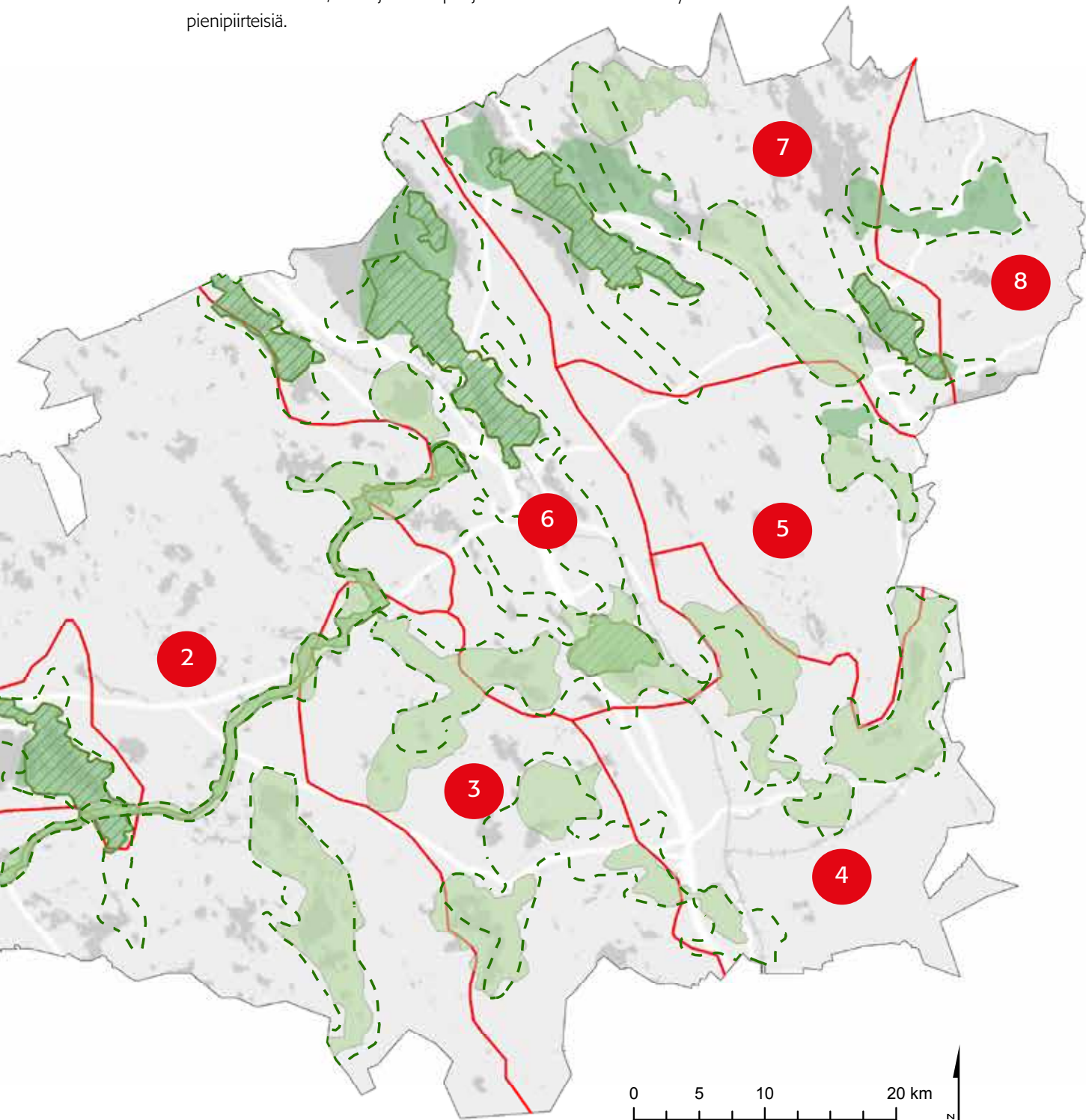
- Kanta-Hämeen maisemainventointi 2016
- Maakunnallisesti arvokas maisema-alue
- Valtakunnallisesti arvokas maisema-alue YM ehdotus 2016
- Valtakunnallisesti arvokas maisema-alue 1995
- Kanta-Hämeen maakunnallinen maisematyypijako

Hauhon reitin vesistö- ja viljelymaisemat

- 7 Alueelle sijoittuu useita Hämeen suurimmista järvistä. Kaikki vesistöt kuuluvat Kokemäenjoen vesistöön, jonka kulttuurihistoriallinen merkitys näkyy seudun tiheänä vanhana asutuksena ja lukuisina muinaisjäännöksinä. Maisema-aluetta hallitsevat vesistöjen lisäksi harjut, moreenimuodostumat ja niiden liepeiden loivasti kumpuilevat pellot.

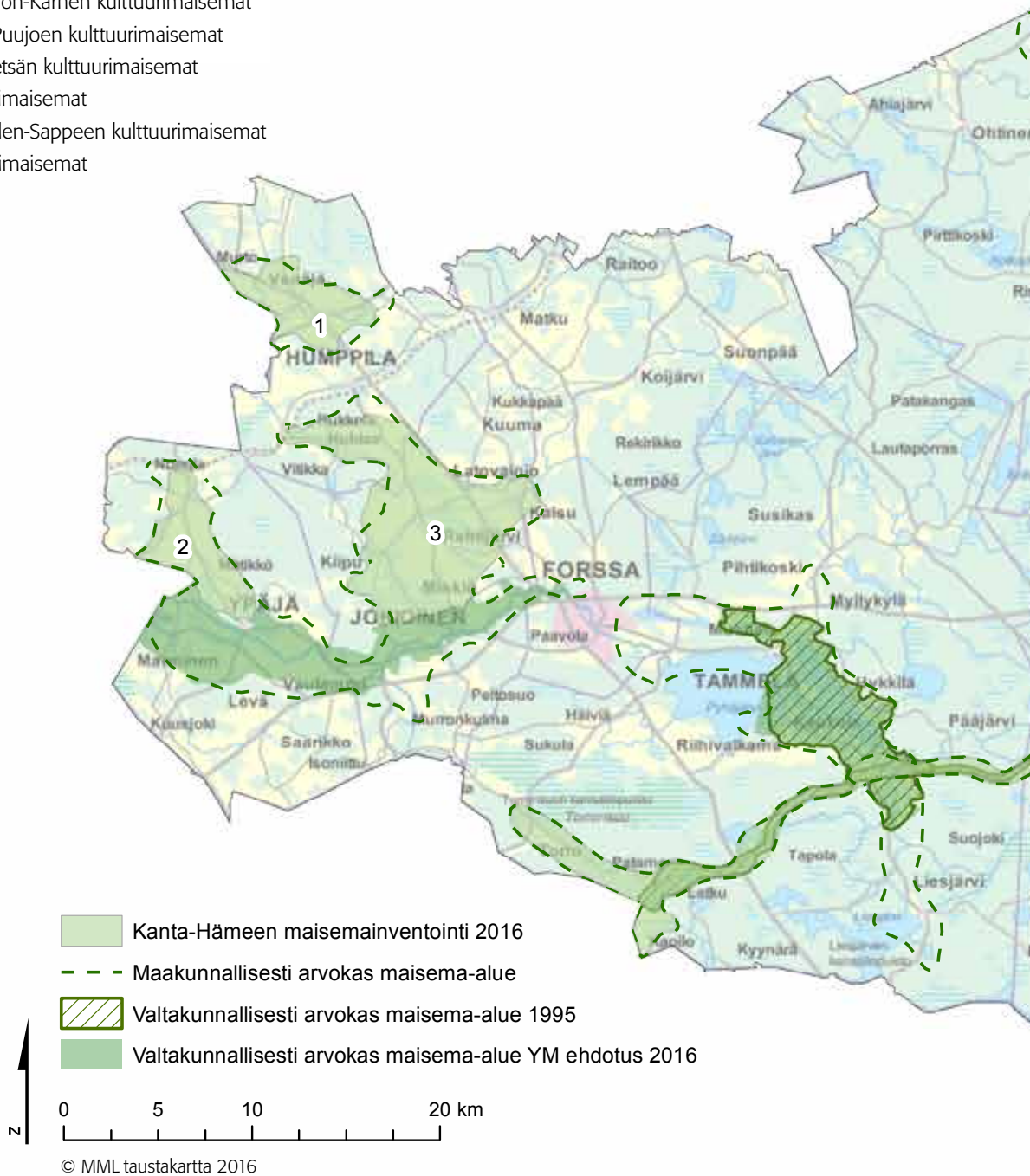
Evon metsäylänkö

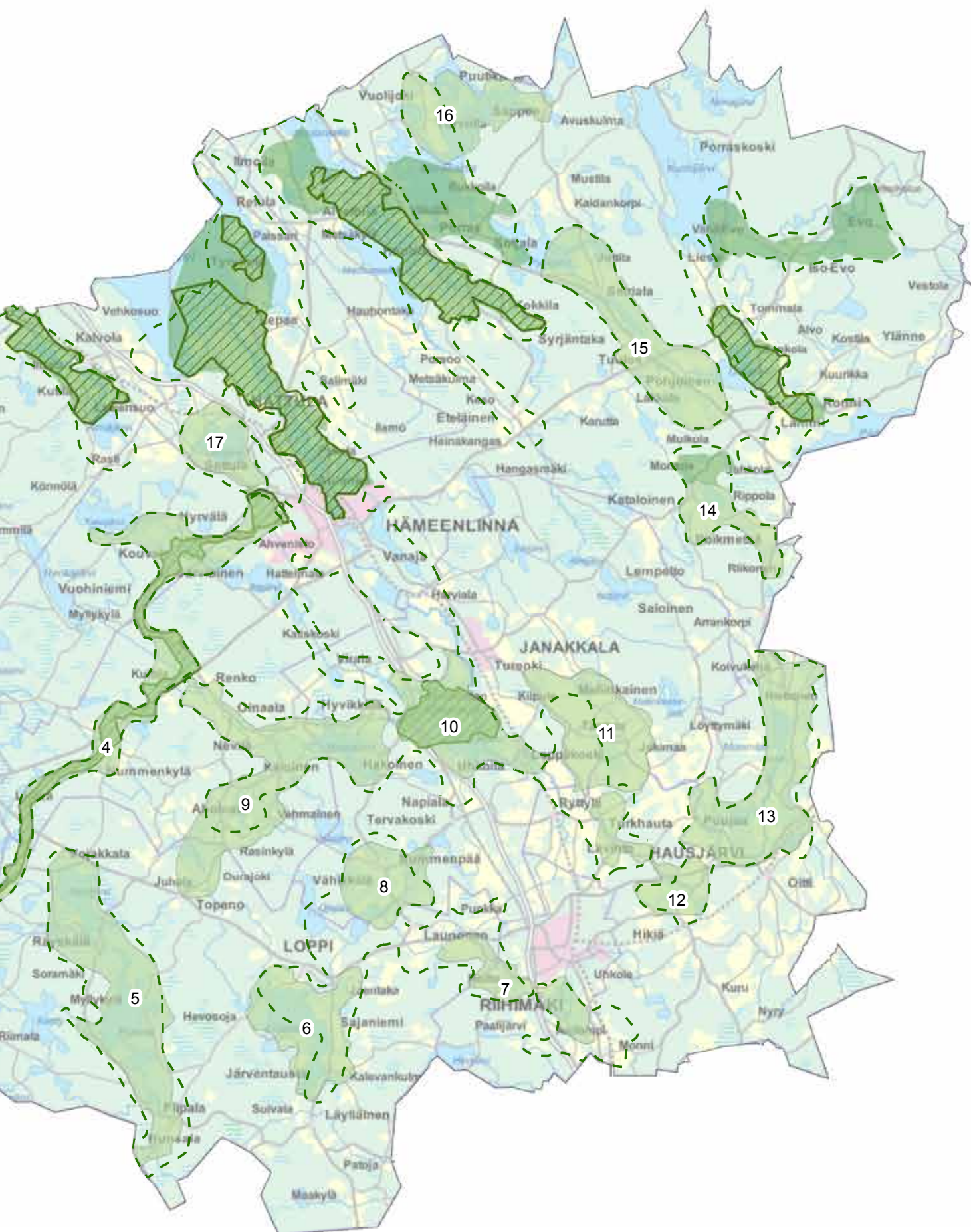
- 8 Evon metsäylänkö on yksi Hämeen suurista luonnonmaiseman leimaamista seuduista. Harvaan asuttu, enimmäkseen moreeni-, sora- ja hiekkapohjainen alue on maakunnan ylävintä seutua. Alueen vähät vesistöt ovat pienipiirteisiä.

Kanta-Hämeen maakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet

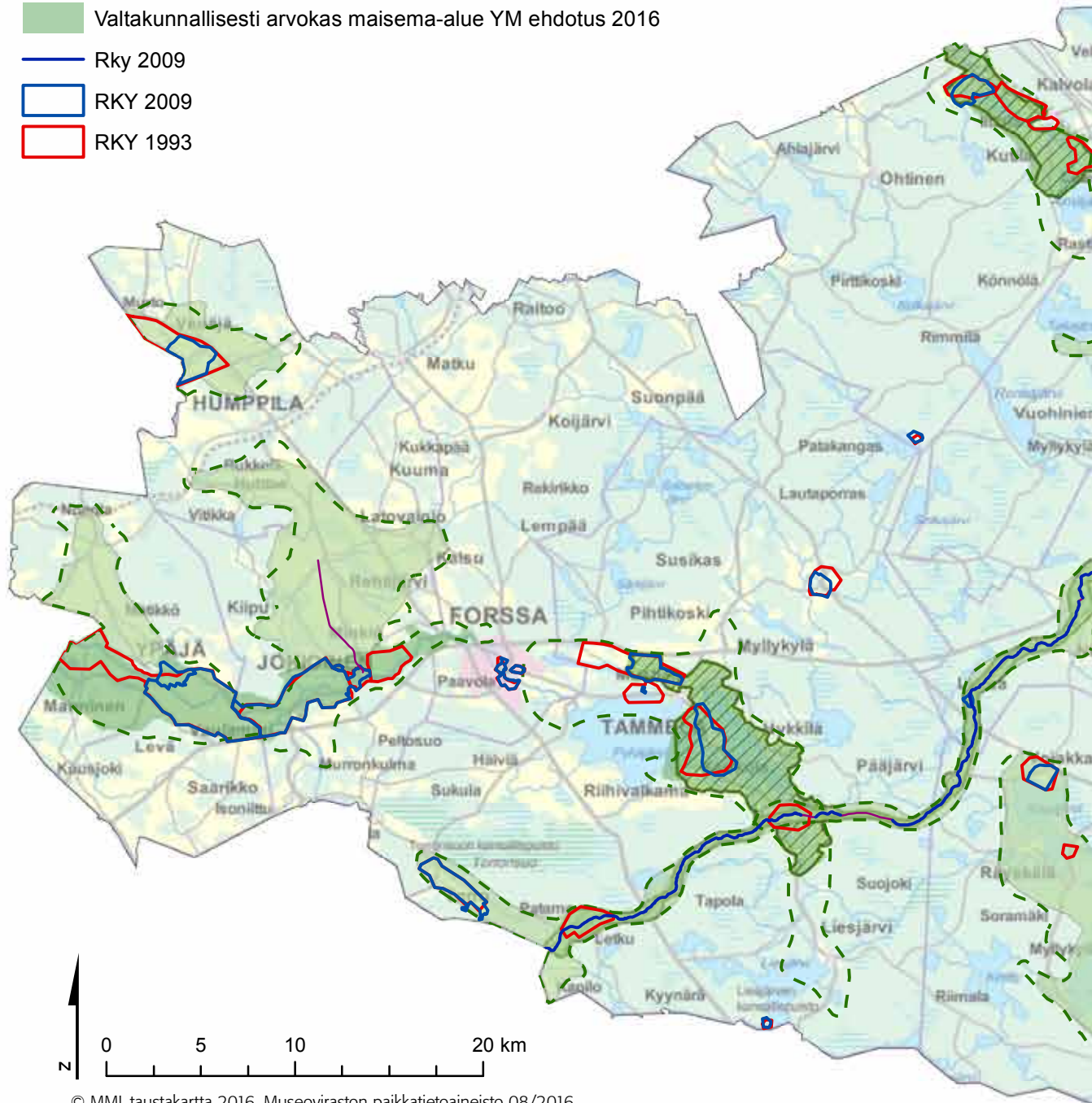
1. Venäjän-Myllykulman kulttuurimaisemat
2. Ypäjänkylän kulttuurimaisemat
3. Jänhijoen kulttuurimaisemat
4. Hämeen härkätien kulttuurimaisemat
5. Punelian-Kaartjärven kulttuurimaisemat
6. Loppijärven kulttuurimaisemat
7. Vantaanjoen-Kormun kulttuurimaisemat
8. Vähikkälän kulttuurimaisemat
9. Renkajoen kulttuurimaisemat
10. Janakkalan kartanomaisemat
11. Janakkalan harjumaisemat
12. Turkhaudan-Lavinnon-Karhen kulttuurimaisemat
13. Mommilanjärven-Puujoen kulttuurimaisemat
14. Kataloisten-Poikmetsän kulttuurimaisemat
15. Tuuloksen kulttuurimaisemat
16. Torvoilan-Vihavuoden-Sappeen kulttuurimaisemat
17. Lehijärven kulttuurimaisemat

Kanta-Hämeen arvokkaat maisema-alueet ja rakennetut kulttuuriympäristöt

- Kanta-Hämeen maisemainventointi 2016
- Maakunnallisesti arvokas maisema-alue
- Valtakunnallisesti arvokas maisema-alue 1995
- Valtakunnallisesti arvokas maisema-alue YM ehdotus 2016
- Rky 2009
- RKY 2009
- RKY 1993

© MML taustakartta 2016, Museoviraston paikkatietoaineisto 08/2016

VENÄJÄN-MYLLYKULMAN KULTTUURIMAISEMAT

Maisema-alueen aikaisempi nimi ja arvoluokka:

Venäjän-Myllykulman kulttuurimaisemat, maakunnallisesti arvokas

Kunta: Humppila

Arvoluokka: maakunnallisesti arvokas

Pinta-ala: 2 023 ha

Kuvailu:

Venäjän maisemalle antavat leimansa maakunnan laajimpiin ja tasaisimpiin kuuluvat peltoaukeat ja sitä halkova komea harju. Aluetta halkova valtatie kulkee harjua pitkin. Kylän maisema on kiinnostavaa, peltoaukean suuripiirteinen ja harvaan asuttu maisema muuttuu harjulla tiiviiksi asutusryppäiksi ja pienimuotoiseksi maisemaksi.

Alueen arvokkaimpia kulttuuriympäristökokonaisuuksia ovat Venäjän kartano, keskiaikaisperäinen Humppilan kylä sekä Myllynkulman vanha asutus. Venäjän kartano muodostettiin 1830-luvulla neljästä Venäjän kylän rälssitilasta. Ympäröivä viljelymaisema edustaa Hämeen alueella poikkeuksellisen avaraa tasankomaisemaa. Urpola on erotettu Venäjän kartanosta vuonna 1927. Kartanon jugendhenkinen päärakennus rakennettiin vuonna 1924. Nykyisin kartanossa toimii maaseutuhotelli. Humppilan kyläkeskus muodostaa viehättävän kokonaisuuden. Talot sijaitsevat kyläraitin varrella, jota reunustavat koivurivit ja kuusiaidat. Useat päärakennukset ovat 1800-luvulta. Kylän länsilaita on vanhaa mäkitupalaisaluetta. Karjaiset entisestä Muolan kylästä on asutettu tasaiselle peltoaukealle. Karjalaisasutus on harmonista ja muutamit metsäsaarekkeet elävöittävät maisemaa. Polveilevan Koenjoen varrella on Myllynkulman vaihtelevaa kulttuurimaisemaa. Myllykulmantien maisema on eheä kokonaisuus, jossa peltoaukeat, metsät, jokea myötäilevä tie sekä huvila- ja maatilarakennukset vuorottelevat. Sillan vieressä on vanha myllyn koneisto sekä pato.

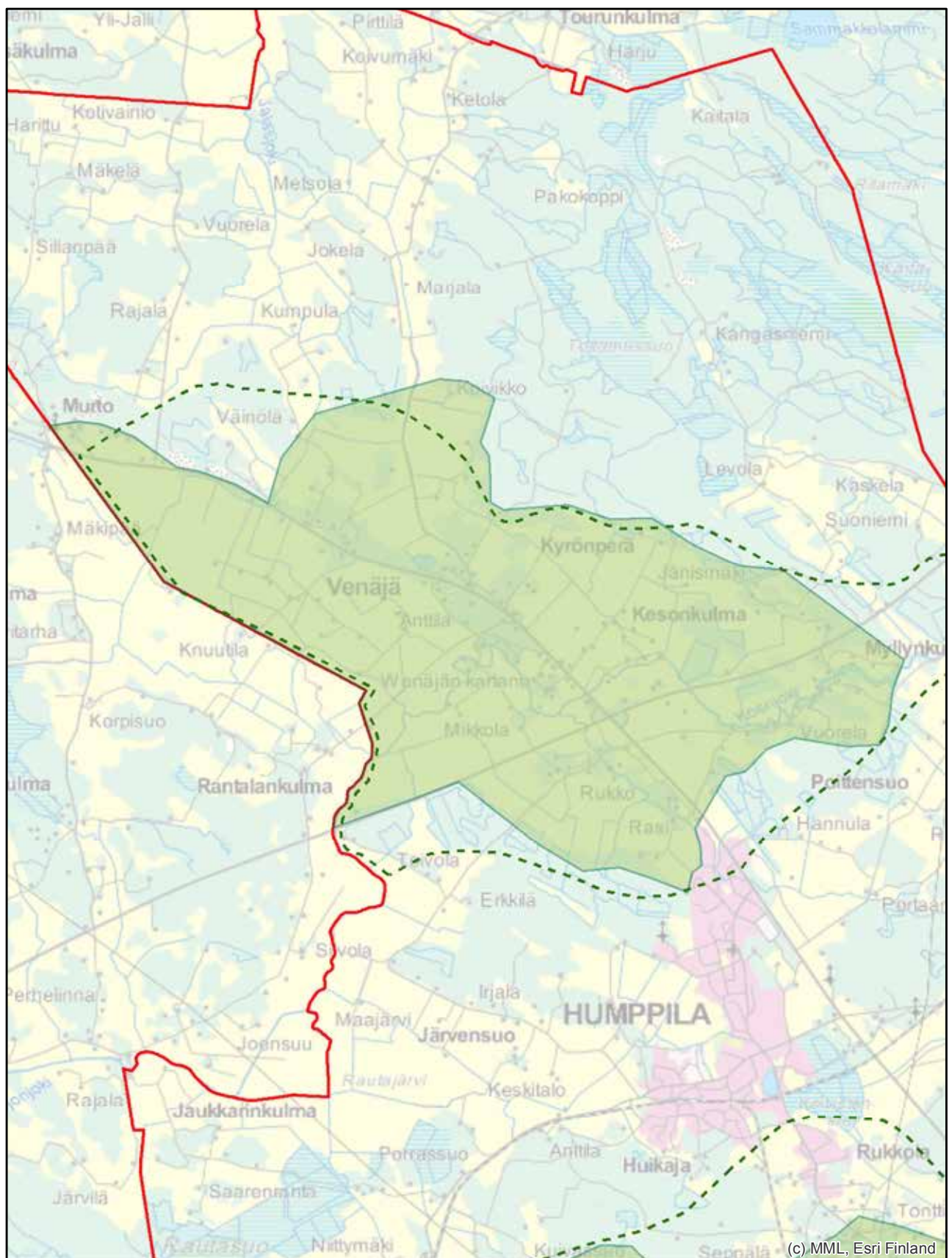
Arviointiteksti:

Venäjän maisema-alueella on maakunnan laajimpiin ja tasaisimpiin kuuluva peltoaukea jota reunustaa harju. Venäjän kartanon valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö sijaitsee viljelyaukean ja harjun välissä. Kanta-Hämeen maisemankuvassa poikkeuksellisen tasainen, yhtenäinen peltoaukea.

Rajaus:

Rajaukseen sisältyy Venäjän kartano ja sen ympärille avautuva laaja viljelyalue, Koenjoki Myllynkulmalle asti sekä harjun itäpuolen peltoaukeat.

- Kanta-Hämeen maisemainventointi 2016
- Maakunnallisesti arvokas maisema-alue
- Maakuntaraja

0 0,5 1 2 km

(c) MML, Esri Finland

YPÄJÄNKYLÄN KULTTUURIMAISEMAT

Maisema-alueen aikaisempi nimi ja arvoluokka:

Loimijoen - Jänhijoen kulttuurimaisemat, maakunnallisesti arvokas

Kunta: Ypäjä

Arvoluokka: maakunnallisesti arvokas

Pinta-ala: 2 138 ha

Kuvailu:

Ypäjänkylä sijaitsee Lounaismaan lounaisella viljelyseudulla, jossa peltojen osuus maa-alasta on suurimmillaan. Ypäjänkylän maisema on selkeää. Laajaa ja yhtenäistä peltoaukeaa halkoo Ypäjoki, joka erottuu maisemassa lähinnä pensaikkovöhykkeestä. Ypäjoki on Loimijoen pohjoinen sivujoki, joka saa alkunsa Ypäjänkylästä ja virtaa pääosin Ypäjänkylän alueella kunnes laskee Loimijokeen Loimaan Kauhanojalla. Jokea reunustavat laajat loivasti kumpuilevat ja hedelmälliset savikot, jotka on raivattu kauttaaltaan pelloiksi. Asutus rajoittuu lännessä, pohjoisessa ja idässä taajoihin metsiin ja etelässä peltoaukea jatkuu aina Ypäjän keskustaan asti.

Alueella on kulttuurihistoriallisesti arvokasta rakennuskantaa ja tiemaisemassa on nauhamaisia kyläkokonaisuuksia. Tiivis ryhmäkylä hajosi vuoden 1886 isojaossa, kun maataloja siirtyi kauemmas kylätontilta. Tilat sijaitsivat nykyäänkin keskikylällä suhteellisen lähellä toisiaan. Ypäjänkylän asemanseutu on tiiviisti rakennettua ja eteläosan peltoaukealla on yksittäistaloja. Katinhännän alue on kehittynyt vanhasta torppa- ja mäkitupalaisasutuksesta. Maakunnallisesti arvokas hallitsevalla paikalla sijaitseva Sorrin talonpoikaistalo edustaa seudulle tyypillistä rakennusperinnettä. Rakennuskanta alueella on pääosin 1800-luvun lopusta ja 1900-luvun alusta. Turun ja Toijalan välinen rautatie valmistui 1876. Rautatie toi mukanaan monenlaista yritystoimintaa, joka on kuitenkin jo loppunut. Ypäjänkylän maisema on säilynyt nykyisen kaltaisena jo vuosisatoja. Peltoalueet, metsäsaarekkeet, tilakeskukset ja tiestö juontavat juurensa isojaon aikaan.

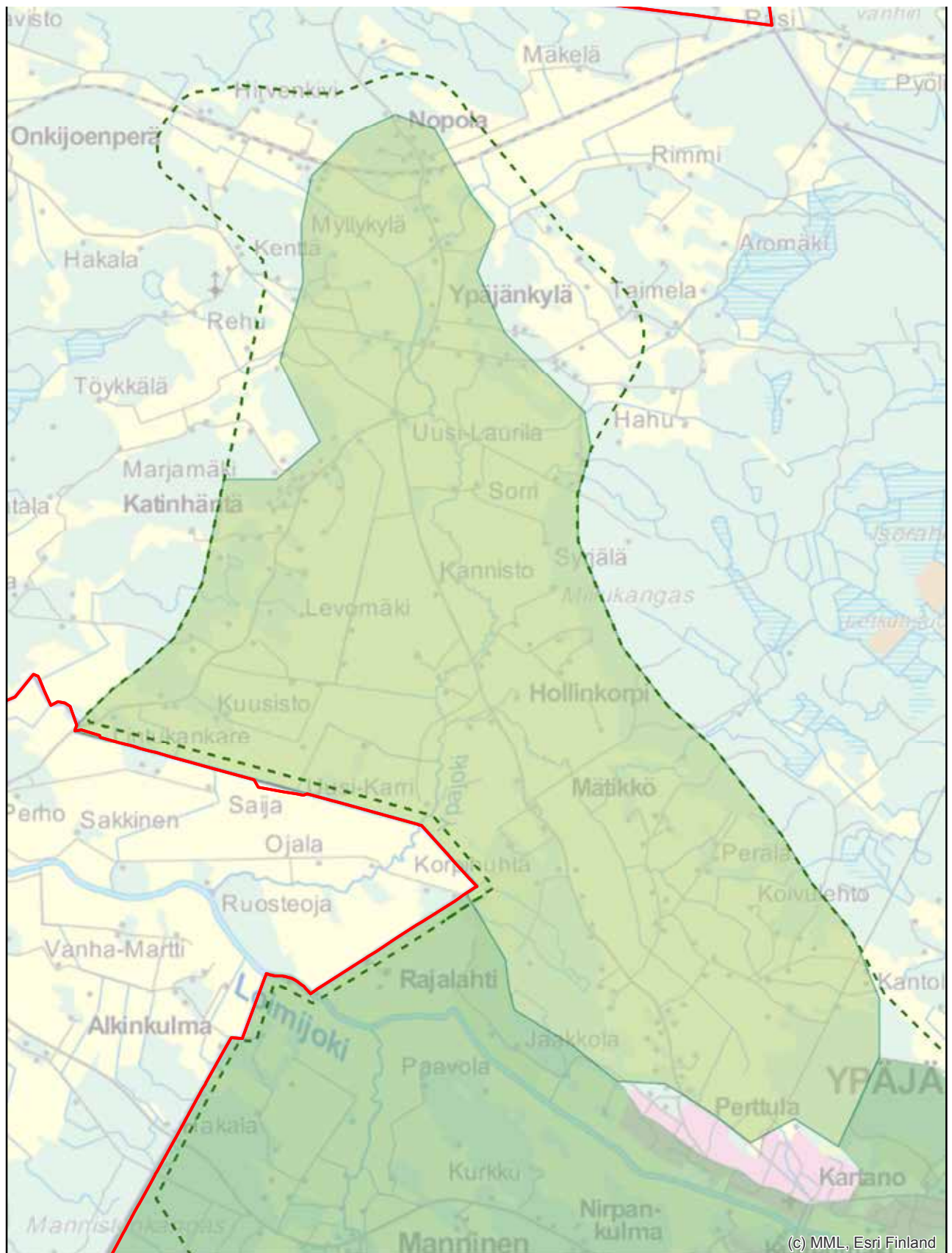
Arviointiteksti:

Ypäjänkylän kulttuurimaisemat sijoittuvat laajaan ja tasaiseen Loimijokilaaksoon, Loimijoesta haarautuvan Ypäjoen ympärille. Loimijokea ja sen sivujokia reunustavat laajat, loivasti kumpuilevat ja hedelmälliset savikot on viimeistä piirtoa myöden raivattu peltomaaksi. Alueen arvot perustuvat yhtenäiseen, vuosisatojen aikaiseen maisemakuvaan sekä maakunnallisesti merkittäviin rakennettuihin ympäristöihin, Ypäjän asemanseutuun, Ypäjänkylän vanhaan kylätonttiin, Katinhännän alueeseen sekä vanhoihin tilakeskuksiin.

Rajaus:

Ypäjänkylältä Ypäjän taajamaan, Ypäjokilaakson viljelykset. Maisema-alue rajautuu valtakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi ehdotettuun Loimijokilaakson viljelymaisemiin.

- Kanta-Hämeen maisemainventointi 2016
- Maakunnallisesti arvokas maisema-alue
- Valtakunnallisesti arvokas maisema-alue YM ehdotus 2016
- Maakuntaraja

0 0,5 1 2 km

JÄNHIOEN KULTTUURIMAISEMAT

Maisema-alueen aikaisempi nimi ja arvoluokka:

Loimijoen - Jänhijoen kulttuurimaisemat, maakunnallisesti arvokas

Kunta: Jokioinen, Humppila

Arvoluokka: maakunnallisesti arvokas

Pinta-ala: 6 866 ha

Kuvailu:

Jänhijoen kulttuurimaisemat sijoittuu Lounaismaan Lounaiselle viljelyseudulle. Maakunnallinen maisematyyppi on Loimijokilaakson viljelymaisema, jonka ytimenä on Kokemäenjokeen laskeva Loimijoki. Lounais-Hämeen yleisin maalaji on savi, joka jääkauden jälkeen kerrostui Loimijoen laaksoon ja loi alueelle tyypilliset laajat, loivasti kumpuilevat viljelyaukeat.

Jänhijoki halkoo alueen keskeltä lounaasta idän suuntaan. Alueen eteläosassa sijaitsee Rehtijärvi, joka laskee Syrjäniitynojaa Jänhijokeen. Jänhijoen molemmin puolin avautuu laaja viljelytasanko. Loivasti kumpuilevat ja hedelmälliset savikot on kauttaaltaan raivattu peltomaaksi. Useat kivikautiset ja historialliset muinaisjäännökset kertovat alueen pitkästä asutushistoriasta. Kylät ovat syntyneet keskiajalla ja varsinaiset ryhmäkylät muotoutuivat sarkajaan toteutuessa keskiajan loppupuolella. Jänhijoen asutus sijaitsee kallioisella mäkialueella.

Maisema on yleispiirteiltään hoidettua ja elinvoimaista maaseutua, jossa avoin viljelysmaisema ja metsäiset saarekkeet vuorottelevat. Loimijoen yläjuoksun valuma-aluetta halkoo luode-kaakkosuuntainen harjujakso, joka näyttäytyy komeimmillaan Jokioisissa Rehtijärven pohjoispuolella Kirmunharjuna, jonka laella kulkee ikivanha ratsu- ja kirkkopolku. Kaakkois-luoteissuuntaiset harjut ja moreeniselänteet maisema-alueen reunoilla tuovat vaihtelua alavaan savikkoalueeseen.

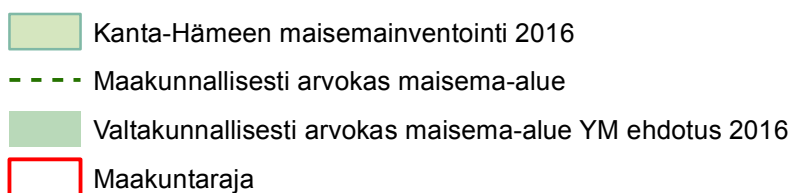
Arviointiteksti:

Jänhijoen kulttuurimaisemat sijoittuvat laajaan ja tasaiseen Loimijokilaaksoon, Loimijoesta haarautuvan Jänhijoen ympärille. Loimijokea ja sen sivujokia reunustavat laajat, loivasti kumpuilevat ja hedelmälliset savikot on viimeistä piirtoa myöden raivattu peltomaaksi. Alueen arvot perustuvat laajaan ja yhtenäiseen viljelytasankoon, vanhoihin tilakeskuksiin, lukuisiin muinaisjäännöksiin sekä maakunnallisesti merkittäviin rakennettuihin ympäristöihin, Minkiön kylämaisemaan, Jänhijoen-Latovainion sekä Minkiön-Savikon-Rehtijärven kulttuurimaisemiin.

Rajaus:

Rajauksessa on mukana Jänhijoen viljelylaakso. Maisema-alue rajautuu valtakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi ehdotettuun Loimijokilaakson viljelymaisemiin.

HÄMEEN HÄRKÄTIEEN KULTTUURIMAISEMAT

Maisema-alueen aikaisempi nimi ja arvoluokka:

Härkätien kulttuurimaisemat, maakunnallisesti arvokas

Kunta: Hämeenlinna, Hattula, Tammela

Arvoluokka: maakunnallisesti arvokas

Pinta-ala: 10 834 ha

Kuvailu:

Härkätie on läpileikkaus Hämeen viljely- ja järvimaan Tammelan ylänköseudusta. Alue on metsävaltaista moreeni- ja harjuselännealuetta, jossa tielinja kulkee tavanomaisesta poiketen harjuja vasten, ei niitä pitkin. Maisemalle on tyypillistä metsäisyys, runsaslukuiset pienet järvet, suot ja vähälukuiset pienet peltoalat. Hämeen Härkätie on Turun ja Hämeen linnojen yhdystie ja Suuren Rantatien ohella keskiajan merkittävin tie Suomessa. Härkätien linjaus on edelleen huomattavilta osin ajokelpoisena käytössä paikallis- ja yksityisteinä. Tiemaisema on peltojen ja metsien vuoropuhelua. Härkätien perinteinen linjaus on säilynyt parhaiten Someron kunnanrajan ja Tammelan Portaan välisellä tieosuudella.

Tien varrella on useita kulttuurihistoriallisesti arvokkaita kohteita, kuten keskiaikaiset kylät Tammelan Porras ja Torro, Rengon Kuittila ja Hämeenlinnan Vuorentaka. Tammelan Portaan kylässä Syrjälän neliömäinen umpipiha, on Hämeen parhaiten säilyneitä rakennusryhmiä. Kivilammin torppa Tammelan metsätaipaleella havainnollistaa 1800-luvun torpparimiljöötä. Torron kylä on Hämeen harvaan asutulle metsäylänköseudulle syntynyt raittikylä, jonka nykyinen, suhteellisen pienimittakaavainen, yhtenäinen rakennuskanta on peräisin 1800- ja 1900-lukujen taitteesta.

Vaikka maisema-alue on pääsääntöisesti metsätaivalta ja pienipiirteisiä peltoaloja, niin matkan varrelle mahtuu myös muutamia maisemallisesti merkittäviä isoja peltoaukeita.

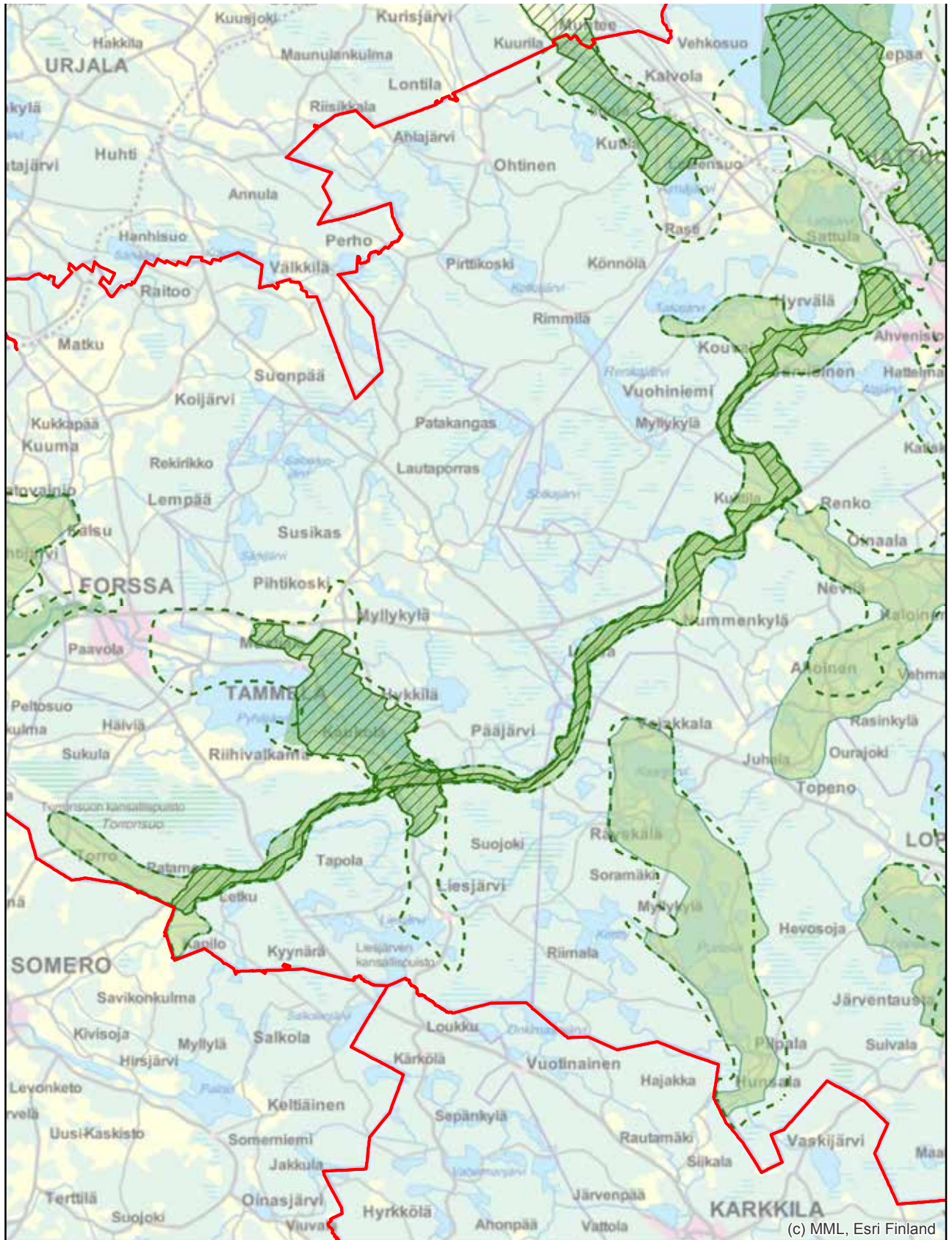
Arviointiteksti:

Hämeen Härkätie on kulttuurihistoriallisesti ja maisemallisesti merkittävä historiallinen tielinjaus. Maisemakuva on säilynyt metsäisenä ja yhtenäisenä. Linjauksen varrella on kulttuurihistoriallisesti arvokkaita rakennuskohteita.

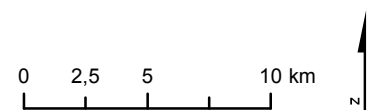
Rajaus:

Maakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen rajaus on laajempi, kuin valtakunnallisesti arvokkaan Härkätien maisema-alueen rajaus. Rajauksessa on mukana maakunnallisesti merkittävät Torron kylä ja kulttuurimaisema, Hyrvälän keskiaikaisperäinen kylä sekä Alajoen saha, Hattulan vanhin myllynpaikka.

- Kanta-Hämeen maisemainventointi 2016
- Maakunnallisesti arvokas maisema-alue
- Valtakunnallisesti arvokas maisema-alue YM ehdotus 2016
- Valtakunnallisesti arvokas maisema-alue 1995
- Maakuntaraja

PUNELIAN-KAARTJÄRVEN KULTTUURIMAISEMAT

Maisema-alueen aikaisempi nimi ja arvoluokka:

Punelian-Kaartjärven kulttuurimaisemat, maakunnallisesti arvokas

Kunta: Loppi

Arvoluokka: maakunnallisesti arvokas

Pinta-ala: 7 974 ha

Kuvailu:

Lopen luonnonkauniisiin järviin tukeutuva alue edustaa Hämeen järviylängön matsämaisemia parhaimmillaan. Isoista järvistä pohjoisempi Kaartjärvi laskee Vanajaveteen ja eteläisempi Punelia Karjaanjoen vesistöön. Lisäksi on useita pienempiä järviä ja lampia. Järvien välinen vedenjakajakannas kuuluu harju- ja moreenivyöhykkeeseen. Maakylän-Räyskälän natura-alue on valtakunnallisesti erittäin merkittävä ja monimuotoinen luontotyyppien kokonaisuus Tammelan ylängöllä.

Maisema-alue sijaitsee vesi- ja maakulkureittien solmukohdassa. Tämä selittää runsaan esihistoriallisen asutuksen muuten niin karuilla seuduilla. Vojakkalan kylä kuuluu valtakunnallisesti arvokkaisiin rakennettuihin kulttuuriympäristöihin. Vojakkala edustaa etelähämäläistä talonpoikaista ryhmäkylää, jonka kylärakenne on hyvin säilynyt ja rakennuskanta edustaa ajalleen tyypillistä talonpoikaisrakentamista. Kulttuurimaiseman kohokohtia ovat myös Pilpalan kylä ja Salon kartano. Alueella on sijainnut maakunnan ilmeisesti ainoa tunnettu rautaruukki.

Maisemarakenne on tyypillistä Tammelan ylänköseutu sekä Hämeen järviylänköä. Karussa ympäristössä pääosassa ovat harjut ja lukuisat pienet järvet. Asutus on harvaa ja keskittyy muutamaan kylän ja niiden pieniin viljelyaukeisiin sekä järvien rannoille. Suuri osa rakennuskannasta koostuu järvenrantojen loma-asutuksesta. Tiestö kulkee metsien halki ja maisemassa pilkahtelee joka suunnassa vesi.

Arviointiteksti:

Punelia-Kaartjärven alue edustaa luonnonkaunista Tammelan ylänköä, jossa pääosissa harjut ja vesistöt. Kulttuurimaiseman kohokohtia ovat Vojakkalan ja Pilpalan kylät, maakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt Marskin maja, Salon kartano, Salmion kartano ja Rautakosken historiallinen teollisuusmiljö. Maakylän-Räyskälän arvokas harjujakso halkoo aluetta.

Rajaus: Rajauksessa mukana Punelia- ja Kaartjärvi, alueen pohjoisosassa Vojakkalan kylä, eteläosassa Pilpala ja Hunsala.

LOPPIJÄRVEN KULTTUURIMAISEMAT

Maisema-alueen aikaisempi nimi ja arvoluokka:

Vähikkälän kulttuurimaisemat, maakunnallisesti arvokas

Kunta: Loppi

Arvoluokka: maakunnallisesti arvokas

Pinta-ala: 4 261 ha

Kuvailu:

Maisemarakenne on tyypillistä Tammelan ylänköseudulle, jossa vaihtelevat harjut, moreeniselänteet, pienet järvet ja pienipiirteiset peltoalat. Laajemmatkin peltoalueet vaikuttavat pienemmiltä mosaiikkimaisen maisemakuvan takia. Rannat ovat metsäisiä ja vain paikoin vesi pilkahtaa Loppijärveä kiertävälle tielle.

Lopen vanha kirkko, kyläasutus ja pappila edustavat alueen vanhinta asuttua ja rakennettua ympäristöä. Lopen vanha 1670-luvulla rakennettu kirkko, Pyhän Birgitan, ns. Santa-Pirjon kirkko on maamme vanhimpia puukirkkoja. Loppijärven pohjoisrannalla, peltojen ympäröimällä mäellä sijaitseva vanhan kirkon mäki peltomaisemineen on säilyttänyt keskiajalla ja isojaossa syntyneen viljely- ja kulttuurimaiseman.

Sajaniemen alue on myös asutukseltaan vanhaa. Sajaniemen Linnamäki lienee pakanuudenaikainen viestityspaikka. Muinaistutkija, kirjailija Sakari Pälsi on syntynyt Sajaniemen Pälsissä. Pälsin pihapiiri muodostaa arvokkaan kokonaisuuden. Pälsin lapsuuden kotipihaan sijaitsee kuppikivi, rautakautinen muinaisjäänne. Myös Sajaniemen rautakautisperäisen kylätontti on sijainnut Pälsin talon paikkeilla. Senaattori Yrjö Sakari Yrjö-Koskinen omisti vuosina 1869-1896 Joentaan kylän Leppälähdän tilan. Loppijärven niemessä on hänen rakennuttama, arkkitehti Sebastian Gripenbergin piirtämä huvila Haapamaja. Leppälähdän ja Haapamajan historiaan liittyy lukuisten kulttuurihenkilöiden nimet. Viron kansallisrunoilijan Lydia Koidulan muistokivi on pystytetty Leppälahteen vuonna 1973.

Loppijärven itäpuolelta kulkee Vanha Meritie, joka on toinen Hämeen merkittävistä sisämaalta rannikolle johtavista vanhoista yleisistä maanteistä.

Arviointiteksti:

Maisema-alueen keskiössä on Loppijärvi. Alueen vanhin asutus keskittyy Loppijärven itäpuolelle sijoittuvan keskiaikaisen Meritien varteen. Muinaisjäänneksiä on kaikilta esihistorian aikakausilta. Kulttuurimaiseman kohokohtia ovat Lopen 1600-luvulta oleva vanha kirkko ympäristöineen (RKY 2009) sekä maakunnallisesti merkittävät Sajaniemen kulttuurimaisema, Rantatie Pälsi-Leppälahti-Vanhakoski ja Loppijärven eteläosassa sijaitsevat Viedahlin ja Mustalahden maatalousmiljö.

Rajaus: Maisema-alue ympäröi Loppijärveä, rajauksessa mukana myös Joentaan kylä.

VANTAANJOEN-KORMUN KULTTUURIMAISEMAT

Maisema-alueen aikaisempi nimi ja arvoluokka:

Vähikkälän kulttuurimaisemat, Vantaanjoen kulttuurimaisemat, maakunnallisesti arvokas

Kunta: Loppi, Riihimäki

Arvoluokka: maakunnallisesti arvokas

Pinta-ala: 2 284 ha

Kuvailu:

Maisema-alueen topografia on vaihtelevaa ja pienipiirteistä. Alueen maisemallisen rungon muodostavat metsäselänteet ja niiden väliset viljellyt avoimet laaksot. Vanha asutus on sijoittunut harjujen liepeille. Karjatalous on ollut alueella aiemmin tärkeää ja kaskeaminen on jatkunut alueella pitkään. Kartanokulttuuri on vaikuttanut alueen maisemaan. Kormun kartano on muodostunut 1600-luvulla. Vuonna 1908 tila siirtyi H.G. Paloheimon omistukseen. Kartanoalue muodostaa merkittävän kokonaisuuden Kormun kulttuurimaisemassa.

Luode-kaakko suuntainen harjujakso jakaa maisema-alueen Hämeen järviylängön viljelymaisemaksi ja Salpausselän-Puujokilaakson viljelymaisemaksi. Alueella ei ole järviä eikä lampia. Maisema-alueen vesistö muodostuu noroista ja puroista, jotka on pääosin kaivettu ojiksi sekä Vantaanjoesta. Epranoja on säilynyt uomaltaan pääosin luonnontilaisena. Vantaanjoki saa vaatimattoman alkunsa Hausjärveltä ja Riihimäeltä. Soita on alueella jonkin verran, suotyypeistä rämeet ja korvet ovat yleisimpiä. Vantaanjoen laajentumana syntynyt rehevä ja umpeen kasvava Arolampi on peltojen ympäröimä kosteikko ja merkittävä vesi- ja rantalinnuston pesintä- ja ruokailupaikka.

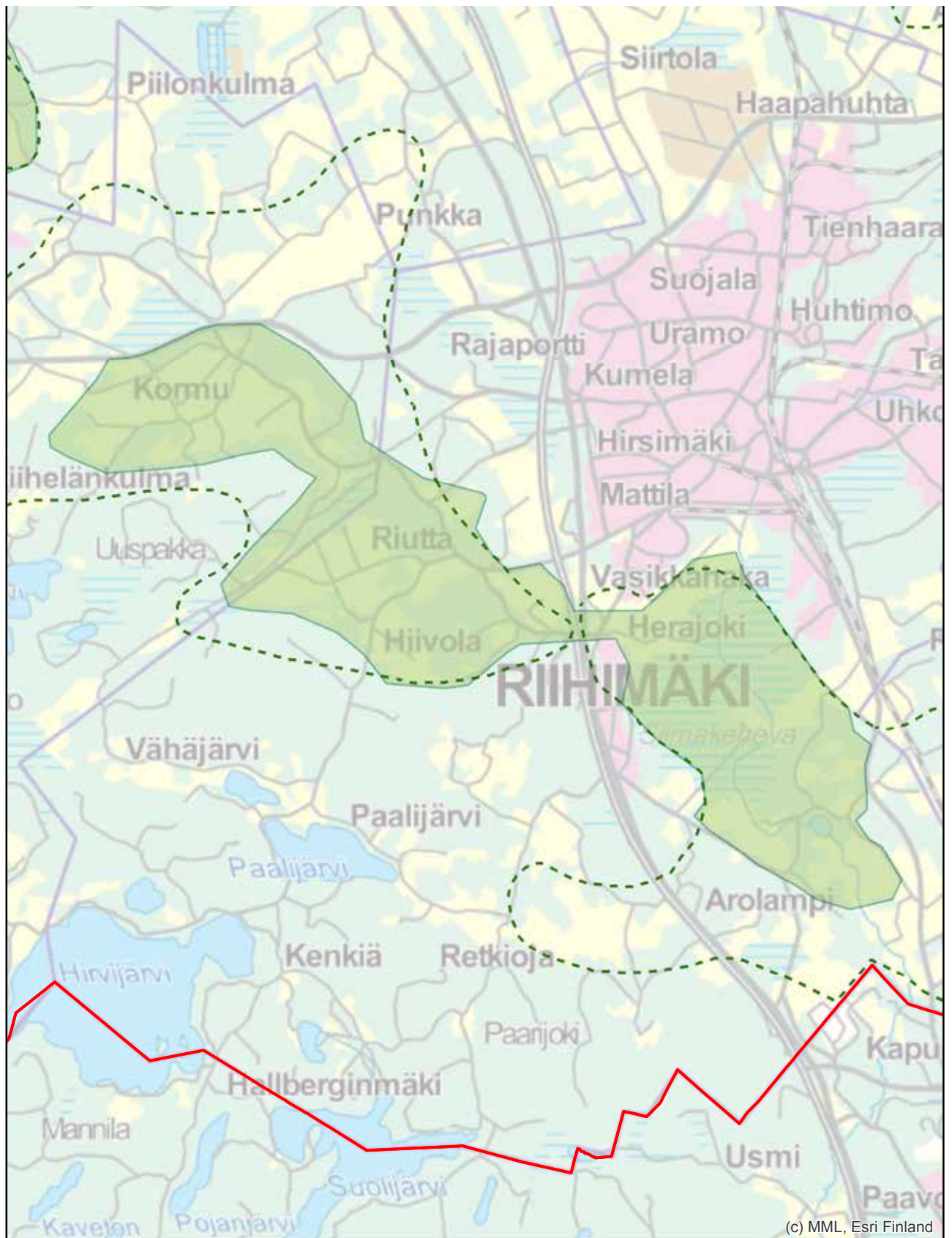
Suomenlahteen laskevan vesireitin lisäksi asutushistorian kannalta merkityksellinen on aluetta pohjoisessa sivuava ensimmäinen Salpausselkä, jonka geologinen Itämeren varhaisvaiheisiin liittyvä historia selittää seudun varhaisen asutushistorian merkittävyyttä. Silmäkenevan laaja suo- ja peltoalue lähiympäristöineen muodostaa Etelä-Suomen oloissa ainutlaatuisen kivikautisen muinaisjäännöskokonaisuuden. Tutkimuksissa Silmäkeneva on osoittautunut muinaisjärveksi, jonka kehityksessä on viimeisen jääkauden jälkeisenä aikana tapahtunut huomattavia muutoksia. Suon halki virtaa kaapeana Vantaanjoki, johon alueen keskiosassa laskee vaatimaton Herajoen sivuhaara.

Arviointiteksti:

Alueen kulttuurimaisema on tasapainoista ja eheää. Silmäkeneva on maakunnan merkittävimpiä kivikautisten muinaisjäännösten tihtymyksiä. Kulttuurimaiseman kohokohtia ovat maakunnallisesti merkittävät rakennetut ympäristöt Kormun kartanon kulttuurimaisema sekä Hiivolan kulttuurimaisema.

Rajaus: Rajauksessa on mukana Kormun ja Hiivolan viljelymaisemat, Silmäkenevan suoalue ja Vantaanjoki.

- Kanta-Hämeen maisemainventointi 2016
- Maakunnallisesti arvokas maisema-alue
- Maakuntaraja

0 0,5 1 2 km

VÄHIKKÄLÄN KULTTUURIMAISEMAT

Maisema-alueen aikaisempi nimi ja arvoluokka:

Vähikkälän kulttuurimaisemat, maakunnallisesti arvokas

Kunta: Janakkala

Arvoluokka: maakunnallisesti arvokas

Pinta-ala: 2 792 ha

Kuvailu:

Maisemarakenne on tyypillistä Tammelan ylänköseudulle, jossa vaihtelevat harjut, moreeniselänteet, pienet järvet ja lammet sekä pienipiirteiset peltoalat. Laajemmatkin peltoalueet vaikuttavat pienemmiltä mosaiikkimaisen maisemakuvan takia. Vähikkälässä maisemarakennetta rikkovat jossain määrin harjun maanotot.

Asutus on harvaa ja sijoittunut teiden varsille sekä moreenikumpareille peltujen reunoille. Joet ja järvet ovat olleet tärkeitä kulkuväyliä vanhan tiestön lisäksi. Viljelymaa on pienipiirteistä, pellot ja metsäsaarekkeet vuorottelevat. Vähikkälässä on ympäröivään alueeseen suhteutettuna tavallista enemmän viljelyalaa mutta pienipiirteisillä pelloilla uhkana on pensaikoituminen ja sitä myötä maiseman umpeutuminen. Maisemakuva on hyvin pienipiirteinen ja mosaiikkimainen, johtuen maaperästä ja alueen halki kulkevista harjujonoista ja moreeniselänteistä. Pellot ovat loivasti kumpuilevia. Metsäsaarekkeiden takaa pilkottaa monin paikoin vesi ja vastarannat metsäiset selänteet.

Keskiaikaisperäinen Vähikkälän kylä on ollut aikoinaan Janakkalan suurimpia kyliä, käsittäen yhdeksän taloa. Kylänraitin varrella on säilynyt perinteistä rakennuskantaa. Sauvalan kartano on muodostunut 1600-luvulla kylän talonpoikaistaloista. Vanha Meritie on toinen Hämeen merkittävistä sisämaalta rannikolle johtavista vanhoista yleisistä maanteistä. Vaikka tien alkuhistoria on monilta osin selvittämättä, pidetään sitä keskiaikaisena. Tie johtaa Turengista Vähikkälän kautta Lopen kirkonkylään ja sieltä etelään Vihdin kautta Raaseporiin.

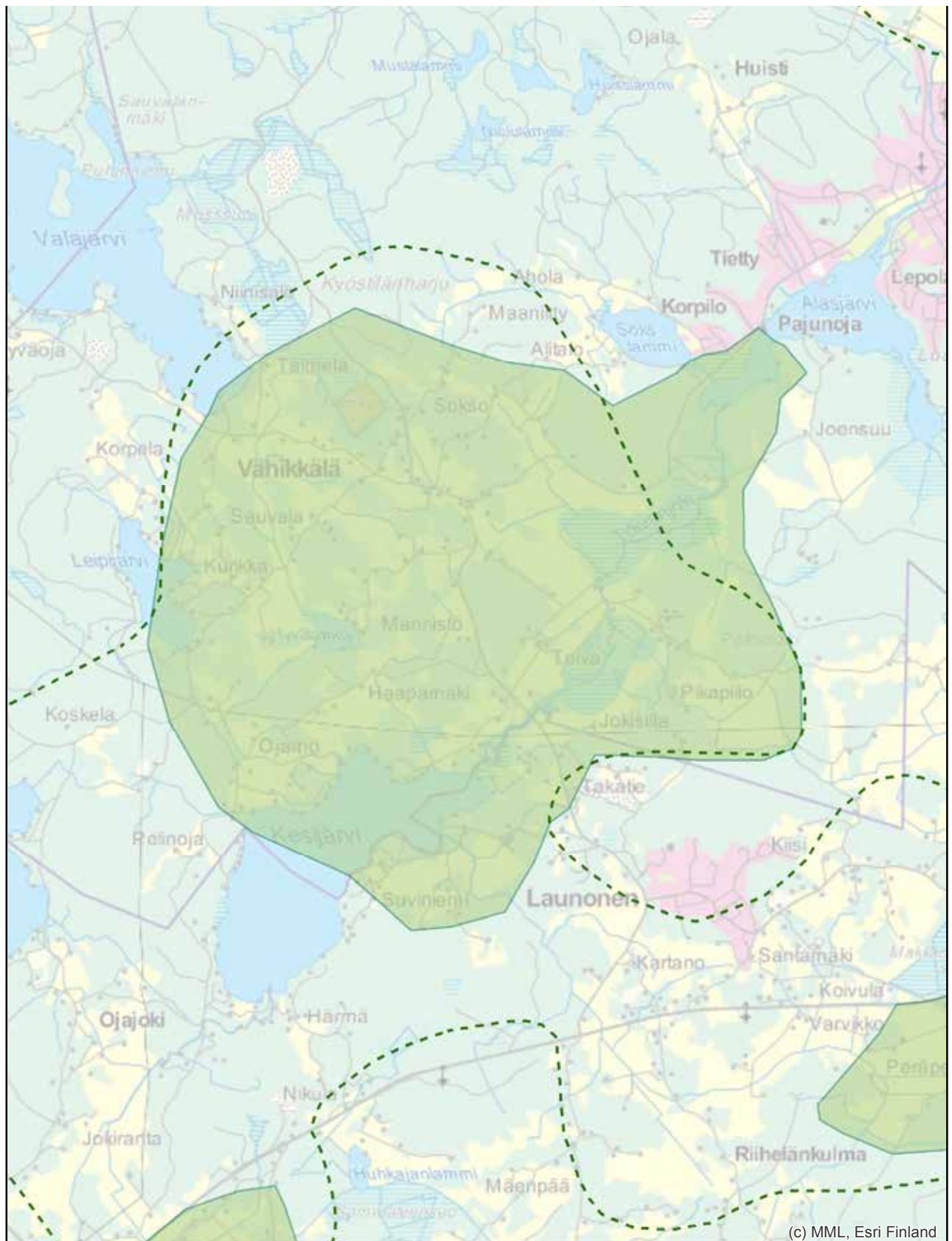
Valtakunnallisesti merkittävä Toivanjoki rantasoineen ja -luhtineen muodostaa linnustollisesti arvokkaan kokonaisuuden. Toivanjoen kalliot käsittävät neljä arvokasta kallioaluetta, joilla on edustavaa kalliojyrkänteiden sammallajistoa. Maisema-alue rajautuu Kyöstilänharjuun, joka on Toiseen Salpausselkään kuuluva vetäytyneen jäätikön reunan suuntainen reunamuodostuma.

Arviointiteksti:

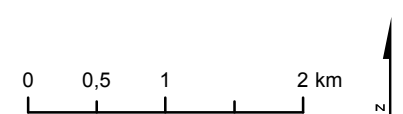
Vähikkälän kulttuurimaisema kuuluu Tammelan ylänköseutuun, joka on ympäröivää vehmasta kulttuurialuetta karumpaa ja pienipiirteisempää. Maisema-alueen arvoja ovat vanhojen kulkureittien, harjujakson ja meritien varteen sijoittunut vanha asutus viljelymaisemineen sekä Toivanjoki luontoarvoineen.

Rajaus: Rajaukseen sisältyy Vähikkälän kylä ja Toivanjoki.

- Kanta-Hämeen maisemainventointi 2016
- Maakunnallisesti arvokas maisema-alue
- Maakuntaraja

RENKAJOEN KULTTUURIMAISEMAT

Maisema-alueen aikaisempi nimi ja arvoluokka:

Vanajaveden kulttuurimaisemat, maakunnallisesti arvokas

Kunta: Hämeenlinna, Janakkala, Loppi

Arvoluokka: maakunnallisesti arvokas

Pinta-ala: 8 182 ha

Kuvailu:

Renkajoen kulttuurimaiseman perusrakenteena ovat kaakko-luodesuuntaiset harjut ja samansuuntaiset viljelyaukeat. Maisema-alue edustaa Hämeen järviylängön viljelymaisemien tyypillisimpiä maisemarakenteen piirteitä.

Renko ja Pyhän Jaakon keskiaikainen kirkko ovat olleet Hämeen Härkätien kulkijoiden merkittävä pysähdys- ja pyhiinvaelluspaikka. Maisema-alueen useat kylät ovat myös keskiaikaista perua. Kylät yhdistää viljelyaukeiden läpi Haapajärveen laskevat joet, Renkajoki ja Kaartjoki sekä vanha tie, jonka varrelle kylien asutus on sijoittunut. Topenon kylä on etelähämäläinen talonpoikainen ryhmäkylä, jonka kylärakenne on hyvin säilynyt. Topenon kylän kantatallot sijaitsevat selkeänä rivinä Topenojoen ja maantien varrella. Irjalan kartano sijaitsee Haapaniemenjärven ja Rehakanjärven välisen kannaksen töyräällä, jolta tunnetaan asutusta jo kivikaudelta.

Vesistöjä on alueella runsaasti. Loivasti kumpuilevat pellot viettävät jyrkästi meandroivaan Renkajokeen. Maisema-alueen eteläosassa mutkittelevan Kaartjoen rantaluiskat ovat loivia ja matalia. Maaperän mosaiikkimaisuus näkyy maisemakuvan vaihtelevuutena. Kumpuilevat pellot ja jokien kasvillisuus peittää paikoin laajempia näkymiä.

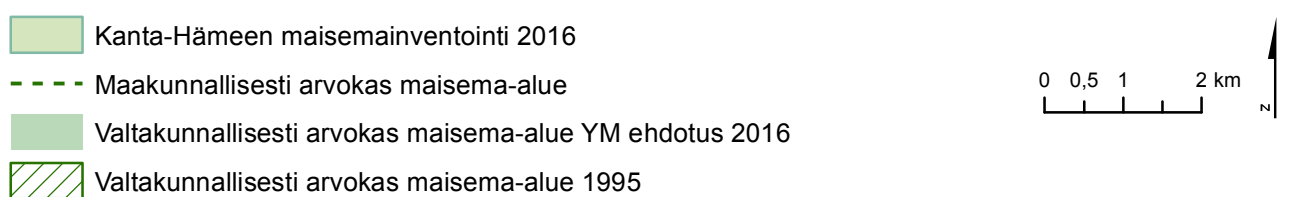
Arviointiteksti:

Renkajoen maisema-alue edustaa tyypillistä Hämeen järviylängön viljelymaisemaa. Mosaiikkimainen maisemarakenne luo vaihtelevan taustan vanhoille kylille ja elävälle kulttuurimaisemalle. Maisema-alueen arvokohteita ovat valtakunnallisesti merkittävä rakennetut ympäristöt Irjalan kartano sekä Topenon ja Vojakkalan kylät. Alueella on runsaasti muinaisjäännöksiä sekä useita arvokkaita kallioalueita.

Rajaus:

Rajauksessa on mukana Renkajoki ja Kaartjoki ja näiden ympärille avautuvat viljelylaaksot. Rajausta laajennetaan käsittämään Topenon kylän valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö.

JANAKKALAN KARTANOMAISEMAT

Maisema-alueen aikaisempi nimi ja arvoluokka:

Vanajaveden kulttuurimaisemat, maakunnallisesti arvokas

Kunta: Janakkala

Arvoluokka: maakunnallisesti arvokas

Pinta-ala: 4 452 ha

Kuvailu:

Janakkalan kartanomaisemat on piirteiltään vaihtelevaa ja voimakkaiden pinnanmuotojen jäsentämää hämäläistä viljelymaisemaa. Valtakunnallisesti arvokas Hakoisten linnavuoren maisema-alue on Janakkalan kartanomaisemien keskellä. Tällä alueella ovat Hakoisten, Monikkalan ja Vanantaan kartanot.

Janakkalan kartanomaisemat maisema-aluetta luonnehtivat laajat viljelyalueet ja hyvin hoidetut kartanomiljööt puukujanteineen. Maakunnallisen maisema-alueen rajaukseen kuuluvat Viralan, Iso-Hiiden ja Leppäkosken kartanoiden kulttuurimaisemat. Kartanot muodostavat alueella arvokkaan ja monitasoisen maisemakokonaisuuden. Kartanot ovat syntyneet alueen järvien ja jokien läheisyyteen ja rannoille. Alueen keskeisiä vesistöjä ovat Kernaalanjärvi, Kuotolanjärvi ja Viralanjärvi. Viljelysten lomassa mutkittelevat joet, Puujoki, Räikälänjoki ja Hiidenjoki.

Maisema-alueella on Leppäkosken tiilikylä, joka on syntynyt aikanaan vesireitin varrelle. Hämeelle tunnusomainen tiilirakentaminen on olennainen osa kulttuuriympäristöä. Sen mahdollistavat maaperän laajat savikkoalueet. Alueelle kehittyi 1800-luvun loppupuoliskolla tärkeä tiiliteollisuuskeskus. Leppäkosken maamerkki on yhä radallekin näkyvä Rauhaniemen tiilitehtaan raunio komeine piippuineen

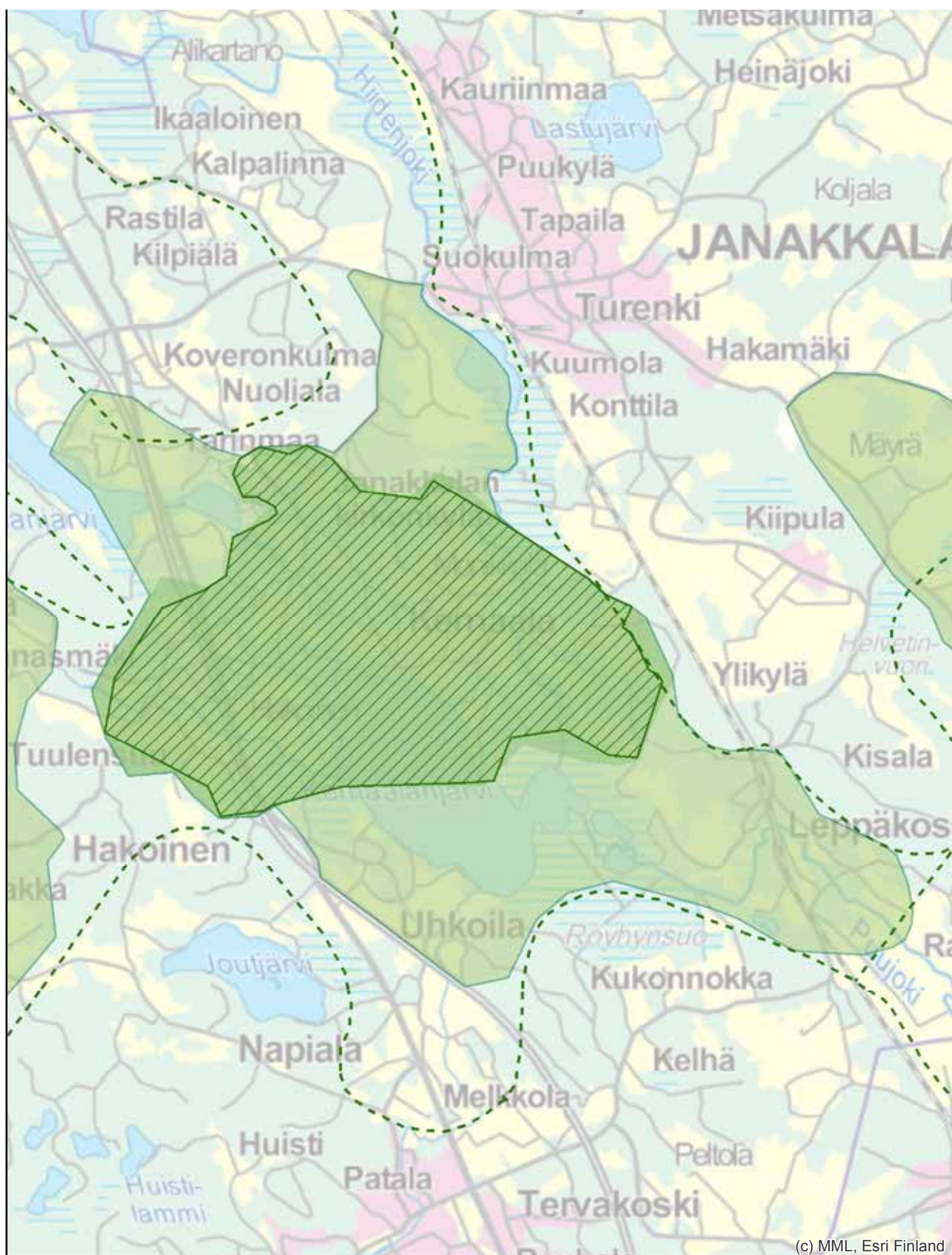
Arviointiteksti:

Alueen kulttuurimaisema on tasapainoista keskiahmäläistä viljelymaisemaa, jonka arvot perustuvat monipuoliseen korokuvaan, vesien ja viljelyalojen vaihteluun sekä pitkään asutusjatkumoon. Maisema-aluetta halkoo moottoritie, jolta avautuvat näkymät kartanomaisemiin.

Rajaus:

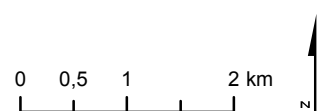
Rajaus ympäröi valtakunnallisesti arvokasta Hakoisten linnavuoren kulttuurimaisemaa. Rajaukseen on otettu mukaan RKY 2009 -kohteet Leppäkosken kartano ja Viralan kartano, sekä maakunnallisesti merkittävä Iso-Hiiden kartano.

(c) MML, Esri Finland

- Kanta-Hämeen maisemainventointi 2016
- Maakunnallisesti arvokas maisema-alue
- Valtakunnallisesti arvokas maisema-alue YM ehdotus 2016
- Valtakunnallisesti arvokas maisema-alue 1995

JANAKKALAN HARJUMAISEMAT

Maisema-alueen aikaisempi nimi ja arvoluokka:

Turkhaudan-Rytttälän kulttuurimaisemat, maakunnallisesti arvokas

Kunta: Janakkala, Hausjärvi

Arvoluokka: maakunnallisesti arvokas

Pinta-ala: 4 763 ha

Kuvailu:

Janakkalan harjumaisemat edustaa Salpausselkä-Puujokilaakson viljelymaisemien maakunnallisen maisematyyppin piirteitä. Laajaa, tasaista peltoaukeaa reunustaa korkealle kohoavat harjut ja moreenimuodostelmat. Harjujen ja selänteiden vaihtumisvyöhykkeisiin ovat kasvaneet Mallinkaisten, Tanttalan ja Jokimaan kylät. Asutus on sijoittunut laaksoa halkovien teiden varsille sekä selänteiden ja laaksojen reunavyöhykkeille. Heinäjoki mutkittlee viljelylaakson halki ja erottuu maisemassa lähinnä rannan pensasvyöhykkeen kautta. Tanttalan-Jokimaan alueella Heinäjoki laskee Puujokeen.

Someronvuoren valtakunnalliseen harjijensuojeluohjelmaan kuuluvan hiekkaharjun kupeella sijaitseva Someronlähde on suurin ja parhaiten säilynyt Janakkalan lukuisista lähteistä. Someronlähteeseen kuuluu useita syviä lähteensilmäiä ja niitä yhdistäviä lähdepuroja. Someronlähde kerää vetensä massiivisesta Hausjärveltä Janakkalan kautta Hämeenlinnaan kulkevalta pitkäikäisharjulta. Someronvuori lähteen tuntumassa kohoaa 60 metriä lähdetä korkeammalle. Maisema-alueita reunustavat harjut muodostavat vedenhankintaa varten tärkeitä sekä soveltuvia pohjavesialueita.

Vanha Hämeentie johti keskiajalla Hämeenlinnasta Janakkalan ja Hausjärven kautta Vantaanjoen suulle. Tien merkitys kasvoi vielä Helsingin kaupungin perustamisen jälkeen 1550. Maisema-alueella tie kulkee Kerkkolan kautta Hausjärven Turkhautaen harjua seuraten. Turengin taajamaa lukuun ottamatta tie on pääpiirteissään säilyttänyt linjauksensa.

Arviointiteksti:

Jääkauden muovaamalle hämäläiselle maisemalle ovat ominaisia maisemassa erottuvat harjut ja alavat viljelykäytössä olevat laaksot. Janakkalan harjumaisemat edustaa Kanta-Hämeelle tyypillistä harjujen ja näiden ympärille avautuvien viljelylaaksojen maisemaa. Maisema-alue on maisemakuvaltaan eheää ja selkeästi rajautuva.

Rajaus: Rajauksessa on mukana Mallinkaisten, Tanttalan ja Jokimaan kylien viljelysaukeat sekä näitä reunustavat harjut ja selänteet. Pohjoisessa rajana on Mallinkaistentie.

TURKHAUDAN-LAVINNON-KARHEN KULTTUURIMAISEMAT

Maisema-alueen aikaisempi nimi ja arvoluokka:

Turkhaudan-Ryttylän kulttuurimaisemat, Mommilanjärven-Puujoen kulttuurimaisemat, maakunnallisesti arvokas

Kunta: Hausjärvi

Arvoluokka: maakunnallisesti arvokas

Pinta-ala: 2 522 ha

Kuvailu:

Maisema-alue on tyypillistä Salpausselän-Puujokilaakson viljelymaisemaa, jossa on pääosassa laajojen tasaisten tai loivasti kumpuilevien peltoaukeiden ja korkealle kohoavien harju- ja moreenimuodostumien vuorottelu. Ensimmäisestä Salpausselästä Hikiän tienoilta kohti Janakkalaa suuntautuva harju on maakunnan parhaimpia esimerkkejä harjuun tukeutuvasta vanhasta kyläasutuksesta ja kulttuurimaisemasta. Harjua pitkin kulkee Vanha Hämeentie, yksi maamme vanhimmista pääteistä Helsingin tienoilta Janakkalan kautta Hämeen linnalle.

Alue koostuu useasta keskiaikaisperäisestä kylästä ja niiden viljelyaukeista. Hikiä ja Hausjärven kirkonkylä ovat taajamamaisesti rakennettuja, Karhissa, Lavinnossa ja Turkhaudassa on edelleen tiiviit kyläkeskukset. Keskiaikaiset kylät ovat sijoittuneet helminauhamaisesti historiallisen tien varrelle. Hausjärven kirkko on aikoinaan sijoitettu perinteiden mukaisesti merkittävälle paikalle, jonne on ollut hyvä näkymä pääteiltä saavuttaessa. Hausjärvi on muuttunut monien eri kuivatusvaiheiden jälkeen laajaksi suoalueeksi. Turkhaudan viljelymaisema muuttuu lähivuosina, kun Tapion siemenkeskukseen uuden 50 hehtaarin siemenpuuviljelmän puut kasvavat suuremmiksi.

Maisemakuva vaihtelee Turkhaudan laajasta viljelyaukeasta, Lavinnon kulttuurihistoriallisesti arvokkaaseen kyläraitiin, Karhin pienipiirteisestä peltomaisemasta Hikiän uuden rakennuskannan ohi Hausjärven kirkonkylän kulttuurimaisemaan. Maisemassa hallitsevat alavat peltoalueet ja niiden keskellä kohoavat harjujaksot.

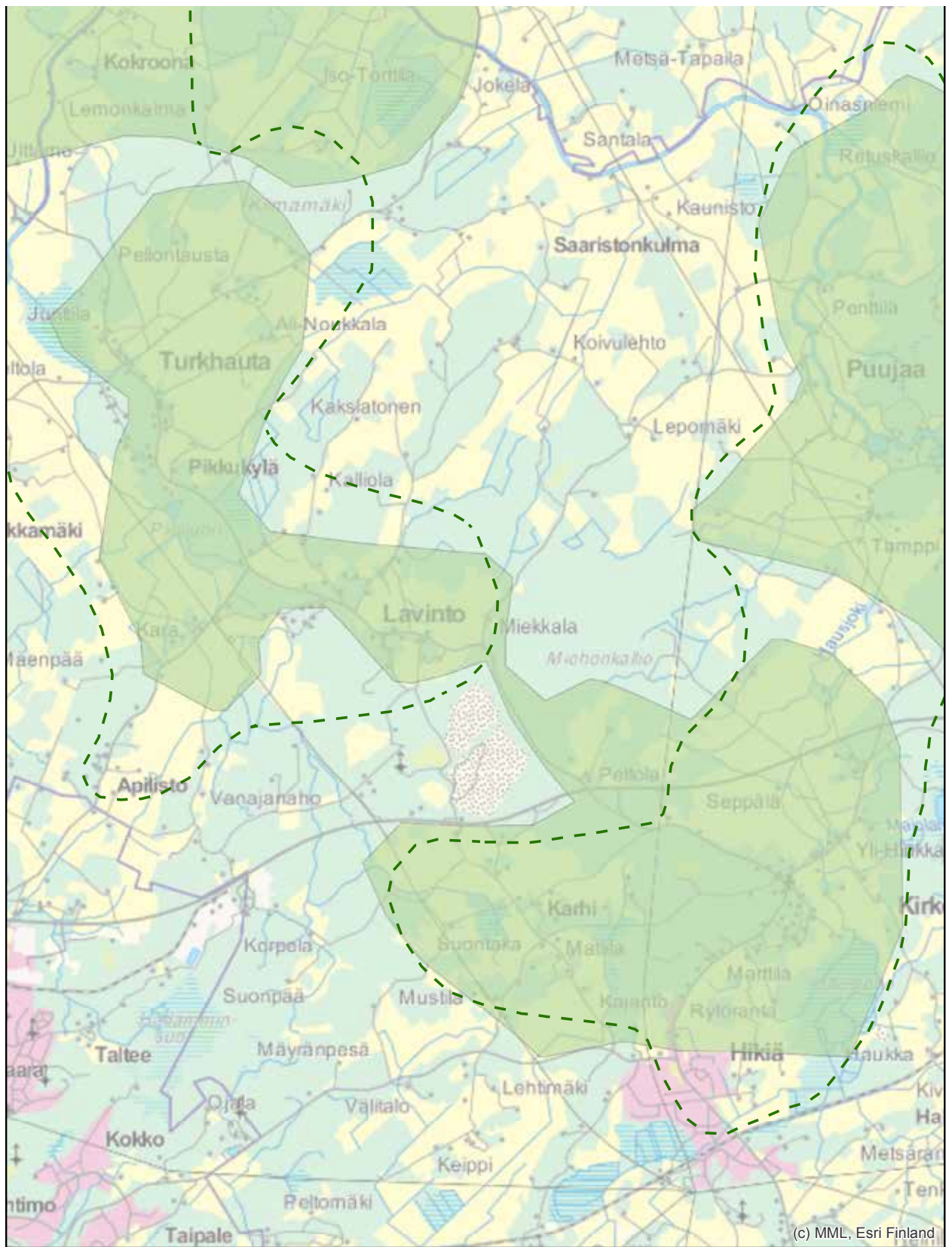
Arviointiteksti:

Ensimmäisestä Salpausselästä Hikiän tienoilta kohti Janakkalaa suuntautuva harju on maakunnan parhaimpia esimerkkejä harjuun tukeutuvasta vanhasta kyläasutuksesta ja kulttuurimaisemasta. Kulttuurimaiseman arvot perustuvat keskiaikaisperäisiin kyliin, jotka ovat sijoittuneet historiallisen tiereitien varrelle. Maisema-alueen komeimpia näkymiä avautuu Piirivuorelta.

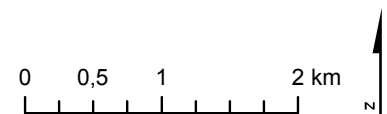
Rajaus:

Rajaukseen sisältyy Turkhaudan, Lavinnon, Karan ja Karhin kylät sekä Hausjärven kirkonkylän viljelyaukeat.

- Kanta-Hämeen maisemainventointi 2016
- Maakunnallisesti arvokas maisema-alue
- Maakuntaraja

MOMMILANJÄRVEN-PUUJOEN KULTTUURIMAISEMAT

Maisema-alueen aikaisempi nimi ja arvoluokka:

Mommilanjärven-Puujoen kulttuurimaisemat, maakunnallisesti arvokas

Kunta: Hausjärvi

Arvoluokka: maakunnallisesti arvokas

Pinta-ala: 6 642 ha

Kuvailu:

Mommilanjärvi-Puujoen kulttuurimaisemat edustaa Salpausselän-Puujokilaakson viljelymaisemaa, jolle on tyypillistä laajojen tasaisten tai loivasti kumpuilevien peltoaukeiden ja korkealle kohoavien harju- ja moreenimuodostumien vuorottelu. Alue on kokonaisuutena alavaa. Mommilan kartanon seutu edustaa Hausjärvellä poikkeuksellisen laajaa viljelytasankoa.

Alueella on ollut asutusta keskiajalta lähtien, monet muinaisjäännökset kertovat pitkästä asutushistoriasta. Alue on vanhimmin asuttua Hämettä ja Suomea. Maisemakokonaisuuden keskellä sijaitseva Mommilan kartanoalue muodostaa yhdessä kirkon ja peltoaukean kanssa valtakunnallisesti arvokkaan rakennetun kulttuuriympäristön. Kartanolta on ollut aikoinaan näköyhteys kirkolle, mutta se on kasvanut umpeen. Alfred Kordelinilla on ollut näkyvä vaikutus maiseman nykkuvaan. Hänen toimesta kartano kasvatti maitaan, rakennettiin kirkko ja hänen rakennuttama on myös Teuron tilan mahtava tiilinautta. Maisemassa näkyy asutushistorian kerroksellisuus ja nykyinen rakennuskanta istuu maisemaan.

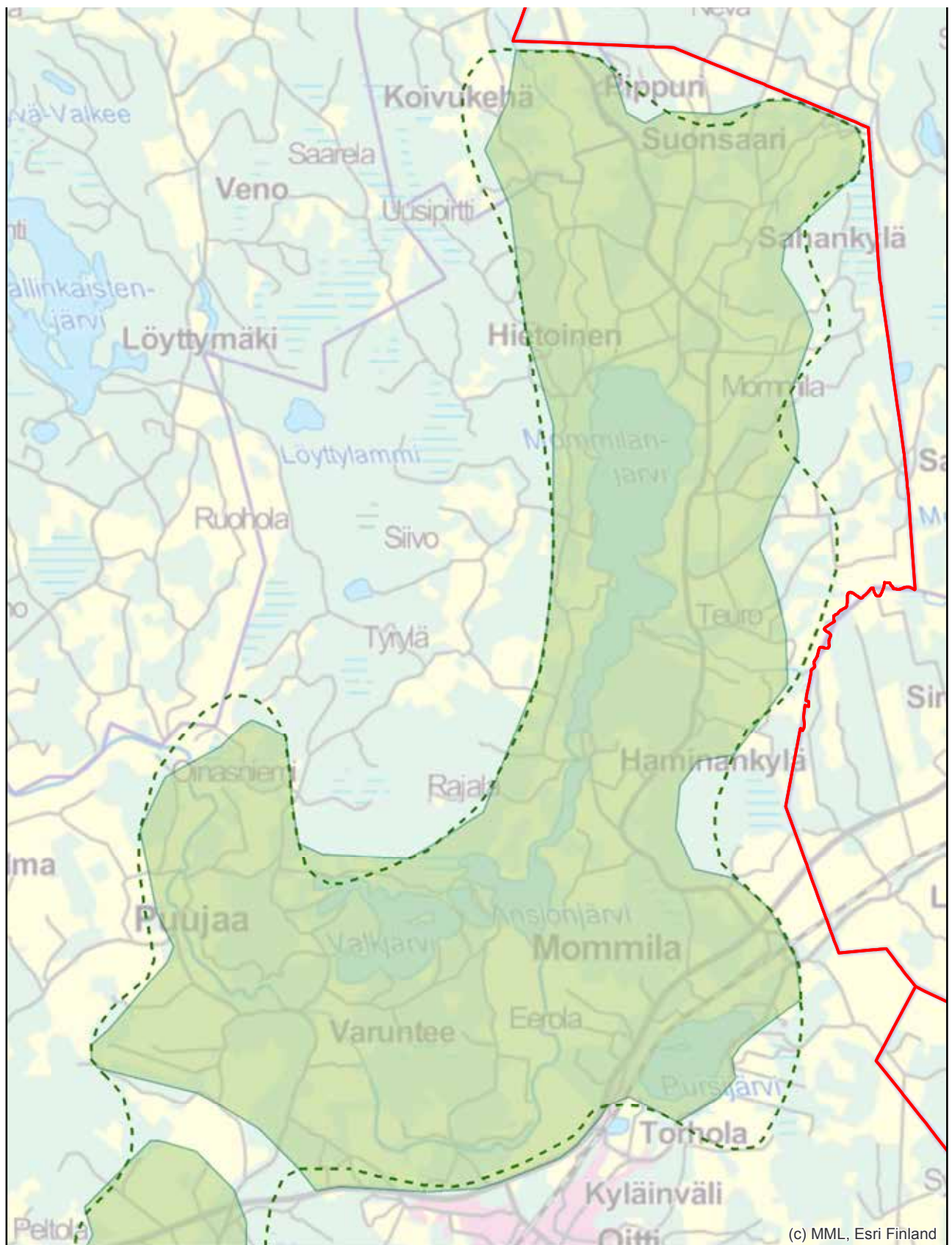
Maisemakuva koostuu laajoista viljelyaukeista ja niitä elävöittävästä metsäsaarekkeista, metsäisistä selänleistä ja aukeiden läpi virtaavista pienistä joista. Suurmaisemaa rajaavat kalliialueet ja reunamoreenit, joita on erityisen paljon Mommilan ja Hietoisten alueella. Metsäsaarekkeiden ja peltoalueen läpi kulkeva tie mutkittelee luontevasti ja tieltä aukeaa aina uusia pitkiä näkymiä peltoaukealle. Vesistöillä on suuri merkitys maisemakuvassa. Mommilanjärvi avaa pitkiä näkymiä ja toisaalta Puujoki mutkittelee välillä hyvinkin pienipiirteisessä maisemassa.

Arviointiteksti:

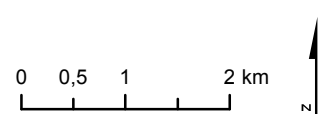
Mommilanjärvi-Puujoki-Puujaan maisema-alue on tyypillistä Salpausselän-Puujokilaakson viljelyaluetta. Lammin Pääjärvestä alkuunsa saavan ja Vanajaveteen laskevan vesireitin varteen sijoittuu yksi eteläisen Hämeen laajimmista kulttuurimaisemista, joka maisemalliseen olemukseen vaikuttaa jääkauden jälkeinen Salpausselkään liittyvä geologinen historia. Maisema-alueella on runsaasti rakennuskulttuurin arvoja, joista merkittävimpiä ovat Hausjärven suuri puukirkko 1700-luvulta sekä Mommilan kartano.

Rajaus: Rajauksessa mukana Mommilanjärven, Ansionjärven ja Valkjärven ketju, Puujoki sekä näiden ympärille levittäytyvä viljelyalue, sekä Pursijärven huvilaympäristö.

- Kanta-Hämeen maisemainventointi 2016
- Maakunnallisesti arvokas maisema-alue
- Maakuntaraja

KATALOISTEN-POIKMETSÄN KULTTUURIMAISEMAT

Maisema-alueen aikaisempi nimi ja arvoluokka:

Kataloisten-Poikmetsän kulttuurimaisemat, maakunnallisesti arvokas

Kunta: Hämeenlinna

Arvoluokka: maakunnallisesti arvokas

Pinta-ala: 1 995 ha

Kuvailu:

Kataloisten-Poikmetsän kulttuurimaisemat muodostuu Kataloisten, Poikmetsän ja Riikosten keskiaikaisperäisistä kylistä ja niiden viljelyalueista. Maisemarakenteellisesti alue tukeutuu harjujakson ja siihen liittyvään pienten järvien vyöhykkeeseen. Suuria järviä tai merkittäviä vesistöyhteyksiä ei ole. Alue on ylävää, ja maisemakuvaan vaikuttaa Janakkalan korpien, Evon metsäylängön ja muiden vedenkoskemattomien maiden läheisyys. Paikoin voimakkaasti kumpuilevat viljelyalueet sijoittuvat pääosin hiesu- ja hietamaille. Muinaisjäännöksiä ei toistaiseksi alueelta tunneta.

Kataloisten kylä lienee saanut pysyvän asutuksen 1300-luvun alkupuolella. Kylän sivuitse kulkee keskiaikaisperäinen Turenkiin johtava maantie. Äijälän tiilisten ja puisten talousrakennusten ryhmä muodostaa maisemallisesti merkittävän solmukohdan teiden risteyksessä. Porttilanojan ympärille levittäytyy laaja ja yhtenäinen viljelyaukea. Pakkaselan ja Poikmetsän kylien pienijakoiset viljelykset sivuavat kapeina kaistoina Poikmetsän tietä. Suurin osa asutuksesta keskittyy peltoaukealle, jonka solmukohtana on Poikmetsän ja Kättärlän teiden risteyksessä sijaitseva keskiajalta asuttu kylätontti. Maisemaa luonnehtivat eri asutusvaiheiden synnyttämät rakennusryhmät, joille on tyypillistä pitkänomaiset talonpölkkaistalot. Perinteistä rakennuskantaa on säilynyt useilla tiloilla. Riikosten kylä mainitaan ensi kerran vuonna 1448. Kylän rakennukset sijaitsivat erillään pitkin maantien vartta.

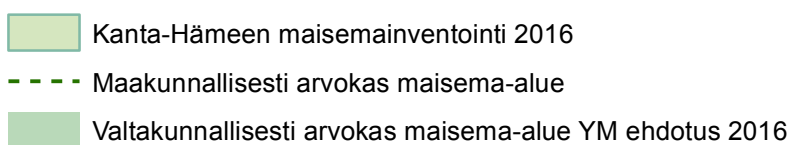
Arviointiteksti:

Kataloisten-Poikmetsän kulttuurimaisemat on eheä ja yhtenäinen maisemakokonaisuus, joka edustaa metsäistä ja harvaan asuttua Janakkalan korpiylängön maisemaa.

Rajaus:

Rajauksesta on poistettu valtakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi ehdotettu Montolan alue. Rajaukseen kuuluvat Kataloisten, Poikmetsän ja Riikoisten kylät ja näiden viljelyalueet.

TUULOKSEN KULTTUURIMAISEMAT

Maisema-alueen aikaisempi nimi ja arvoluokka:

Tuuloksen kulttuurimaisemat, maakunnallisesti arvokas

Kunta: Hämeenlinna

Arvoluokka: maakunnallisesti arvokas

Pinta-ala: 6 044 ha

Kuvailu:

Tuuloksen kulttuurimaisemien ytimenä on maisemallisesti merkittävä Suolijärvi. Maisemakuvaaja rajaavat metsäiset harjut ja selänteet. Korkeimmat kohdat Vahdenmäen ja Kanalanharjun tienoilla ovat jääkauden vesistövaiheiden aikana kohooneet vedenpinnan yläpuolelle ja ovat ns. huuhtoutumatonta aluetta. Maisema-alue on laaksomainen painanne, jonka maisemalliset reunat osassa aluetta kohoavat kumpuilevan peltomaiseman ylle jylhinä ja jyrkkäpiirteisinä.

Tuuloksen varhaisesta asutuksesta kertovat Suolijärven luoteispäässä sijaitsevat lukuisat esihistorialliseen asutukseen viittaavat muinaisjäänne- ja rakennusmuistot. Pitkästä historiallisesta kerrostuneisuudesta kertovat useat kivikautiset muinaisjäänne- ja rakennusmuistot sekä selänteiden reunaan vesistön äärelle sijoittuvat Jutilan Laurinkallion ja Toivaalan Linnakallion muinaislinnat. Tuuloksen keskiaikainen kirkko Suolijärven luoteispäässä hallitsee Sairialan ja Syrjäntaan kylien kulttuurimaisemaa. Pyhälle Birgitalle pyhitetyn kirkon ympärillä avautuvat Sairialanjoen rantaniitty ja vuosisatoja viljelyksessä olleet pellot. Kunnan kautta kulkeva vanha Ylinen Viipurintie on yksi Hämeen merkittävimpiä keskiaikaisperäisiä yleisiä teitä. Tien varrella on säilynyt vanhimmilta osin 1800-luvulta peräisin olevaa mäkitupa- ja itsellisasutusta. Suolijärven rantoja ja maastonmuotoja myötäilevien vanhojen kyläiden varteen ovat rakentuneet Pohjoisen, Syrjäntaan ja Sairialan kylät. Syrjäntaustan kylässä on hyvin säilynyt vanha, isojakoa edeltänyt kylämaisema. Tiivistä ryhmäkylää ympäröi selkeästi metsiin ja mäkiin rajautuva peltomaisema.

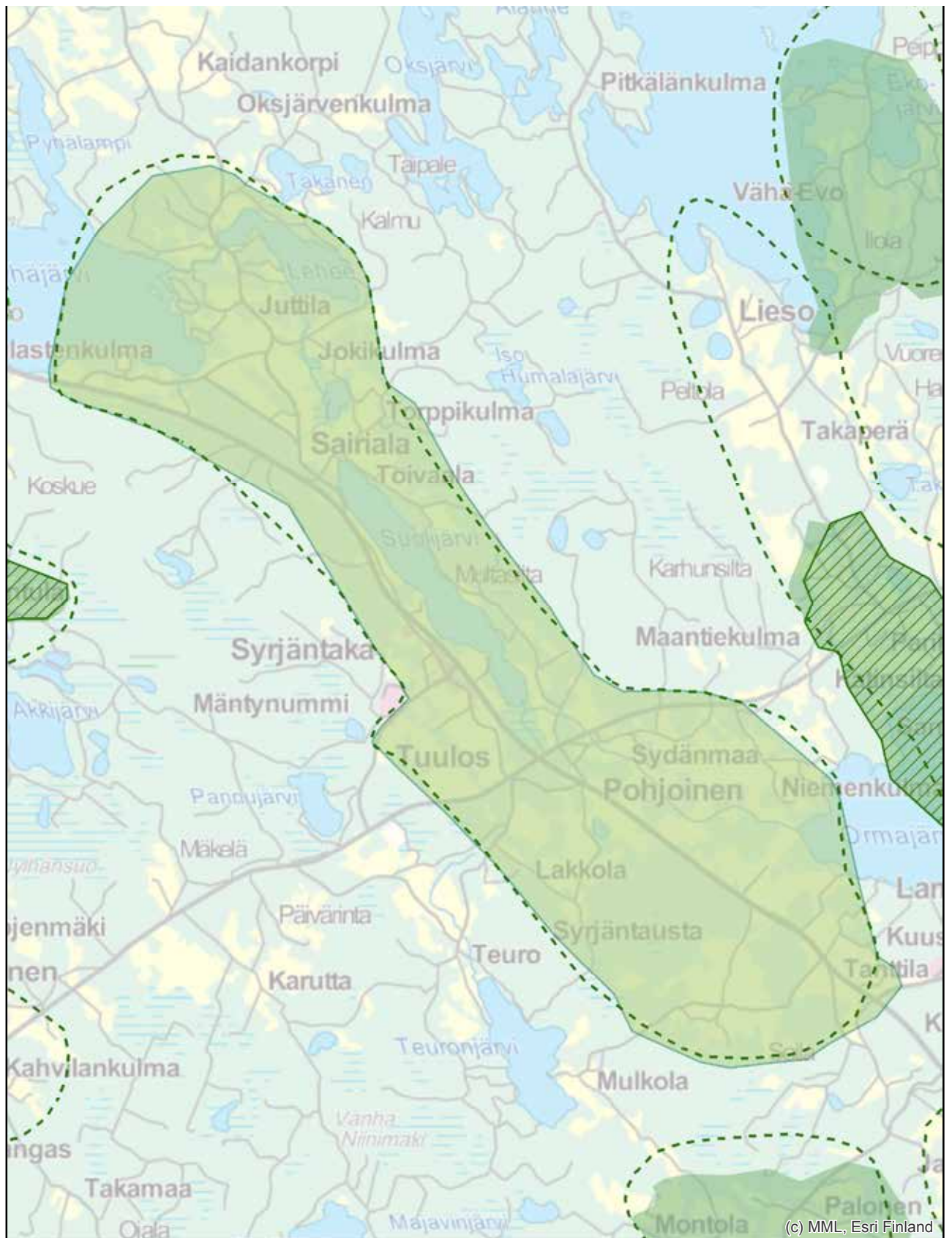
Arviointiteksti:

Kulttuurihistoriallisen kehityksen lähtökohtana on vesireitti ja sen kanssa liki samansuuntainen harjuselänne sekä siihen tukeutuva Ylinen Viipurintie ja muu vanha tiestö. Alueen maisemallisia kohokohtia ovat keskiaikaisen kirkon seutu, Suolijärven rantamaisemat sekä Syrjäntaustan valtakunnallisesti merkittävä rakennettu ympäristö.

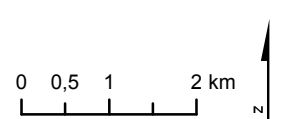
Rajaus:

Rajaus säilyy pääosin entisellään. Rajauksessa mukana Suolijärvi, Jutilan, Sairialan ja Syrjäntaustan kylät sekä Tuuloksen kirkonkylä.

- Kanta-Hämeen maisemainventointi 2016
- Maakunnallisesti arvokas maisema-alue
- Valtakunnallisesti arvokas maisema-alue YM ehdotus 2016
- Valtakunnallisesti arvokas maisema-alue 1995

TORVOILAN-VIHAVUODEN-SAPPEEN KULTTUURIMAISEMAT

Maisema-alueen aikaisempi nimi ja arvoluokka:

Portaan - Rukkoilan - Torvoilan kulttuurimaisemat, maakunnallisesti arvokas

Kunta: Hämeenlinna

Arvoluokka: maakunnallisesti arvokas

Pinta-ala: 3 748 ha

Kuvailu:

Maisema-alueen keskeisenä osana on Vähä-Roine, sen useat pienet selät sekä lukuisat niemet, lahdet ja salmet. Maisema-alueella halkoo pohjois-etelä-suuntaiset pitkittäisharjut. Vähä-Roineen rannoille sijoittuneet kylät ovat keskiaikaisperäisiä ellei jopa vanhempia. Alueen kivikautiset asuinpaikat ja rautakautinen kuppikivi kertovat pitkästä asutushistoriasta.

Miehoilan ja Torvoilan kylät sijaitsevat Iso- ja Vähä-Roinetta erottavalla niemellä. Kylille on luonteenomaista toisistaan suhteellisen kaukana olevat nauhamaisesti tien varrelle sijoittuneet talot. Maisemallisesti merkittävä Syrjänharju erottaa Torvoilan ja Miehoilan kylän viljelymaisemat toisistaan. Torvoilan kylän rakennukset muodostavat eheän kokonaisuuden kylänraitilla. Kyläkuvalle antaa oman erityispiirteensä melko laaja, alkuaan tilattomien asuntoalue. Miehoila sijaitsee niemellä, joka on raivattu lähes kokonaan pelloksi. Kylän rakennuskanta on pitkälti uusiutunutta ja niemen kärjessä on matkailupalveluja. Sappeen kylä on muodostunut keskelle kumpuilevaa peltoaukeaa. Keskellä kylää sijaitsee Alastalon kartano, joka on entinen ratsutila.

Vihavuosi on yksi Hämeen vanhimmista tunnetuista myllypaikoista. Vanhin tunnettu tieto Vihavuoden myllystä on 1400-luvulta, jolloin myllyjen todetaan toimineen koskessa jo pakanuuden ajalla. Vihavuoden kylä oli aikanaan suosittu taiteilijoiden kesäviettoipaikka. Myllypiha ja kosken rantamaisemat tallentuivat mm. Yrjö Yrjölän, Yrjö Ollilan, Mikko Oinosen ja Anton Lindforsin maalauksiin. Myös runoilija Yrjö Jylhä asui kausittain Vihavuoden kylässä. Pitäjän asutukseen nähden syrjäinen Vihavuosi oli satoja vuosia tärkeä myllypaikka ja myöhemmin 1900-luvulla pieni sahateollisuustaaajama.

Arviointiteksti:

Maisema-alue edustaa Kanta-Hämeen pienipiirteistä vesistömaisemaa. Keskiaikaiset kylät sijoittuvat Vähä-Roineen ja sen selkien rannoille, maisema on niemiä, lahtien ja salmien värittämää. Vihavuoden mylly- ja sahayhdyskunta (RKY 2009) on maisema-alueen arvokohde.

Rajaus: Rajaukseen sisältyy Vähä-Roineen rannoilla sijaitsevat Miehoilan, Torvoilan ja Sappeen kylät sekä Vihavuoden mylly- ja sahayhdyskunta.

LEHIJÄRVEN KULTTUURIMAISEMAT

Maisema-alueen aikaisempi nimi ja arvoluokka:

Vanajaveden kulttuurimaisemat, maakunnallisesti arvokas

Kunta: Hattula

Arvoluokka: maakunnallisesti arvokas

Pinta-ala: 2 090 ha

Kuvailu:

Lehijärven kulttuurimaisemat koostuu viidestä keskiaikaisesta kylästä Lehijärven ja Armijärven rannoilla. Avointa maisemaa rajaavat harjut ja moreeniselänteet. Lehijärvi on lähes pyöreä loivarantainen harjunlievejärvi. Viereinen pienempi Armijärvi on pitkä ja kapea, jyrkkäreunainen pohjavesijärvi. Armijärven koillisrannoilla on huvila-asutusta 1900-luvun alkupuolelta.

Alueella on lukuisia muinaisjäänöksiä. Raimaanmäeltä löydetty polttokenttäkalmisto ja alueen kahdeksan uhri-veä osoittavat pysyvän asuinkulttuurin juontavan ainakin viikinkiajalta. Viljelyn merkit Lehijärven ympärillä ovat peräisin viimeistään 500-700 -luvulta. Nihattulan ja Sattulan kylät sijaitsivat historiallisen Hiidentien varrella ja varsinkin näissä kylissä on säilynyt alkuperäinen tiivis muoto erityisen hyvin. Muissa kylissä asutus on levinnyt mutta nämä kyläkeskukset 1700- ja 1800-luvuilla siirretyt talot muodostavat nyt perinteiseen, rakentamisajalleen tyypillisiä rakennettuja kokonaisuuksia.

Maisemakuva vaihtelee avoimesta viljely- ja laidunmaisemasta tiivisiin kyläkokonaisuuksiin. Maisema-aluetta reunustavat harju ja moreeniselänteet, jotka luovat maisema-alueelle selkeät rajat. Lehijärven pohjois-, länsi- ja eteläranta ovat tasapainoista edustavaa kulttuurimaisemaa. Vanha, rantaviivaa mukaileva maantie halkoo peltoja mutkitellen ja avaten aina uusia näkymiä. Lehijärvi on keskeinen ja näkyvä osa maisemaa. Maisemakuva on tyypillistä kulttuurihistoriallisesti rikkaan Keski-Hämeen viljely ja järvisuudun maisemaa.

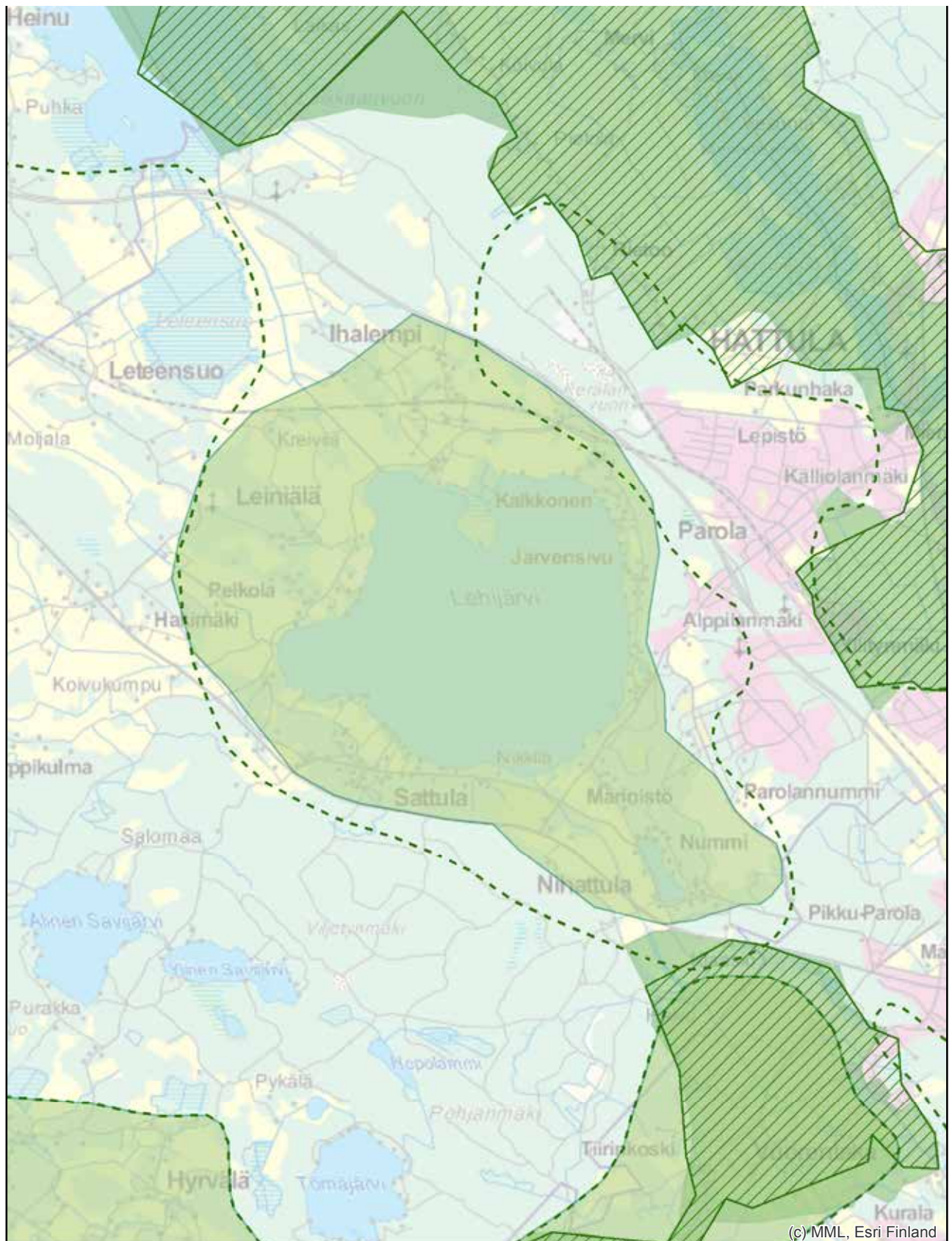
Arviointiteksti:

Lehijärven kulttuurimaisemat ovat kulttuurihistoriallisesti ja maisemallisesti edustava ja monipuolinen kulttuurimaisemakokonaisuus. Alueella on runsaasti luontoarvoja, rakennetun kulttuuriympäristön arvoja sekä muinaisjäänöksiä. Valta-kunnallisesti merkittäviä rakennettuja kulttuuriympäristöjä ovat Ihalemmen, Leiniälän, Nihattulan, Pelkolan ja Sattulan kyläasutus sekä Parolannummen harjoituskenttä.

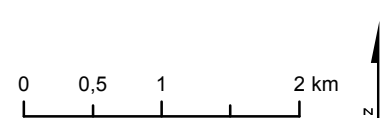
Rajaus:

Rajaukseen otetaan mukaan Lehijärveä ja Armijärveä ympäröivät vanhat kylät sekä Parolannummen harjoituskenttä.

- Kanta-Hämeen maisemainventointi 2016
- Maakunnallisesti arvokas maisema-alue
- Valtakunnallisesti arvokas maisema-alue YM ehdotus 2016
- Valtakunnallisesti arvokas maisema-alue 1995

LÄHTEET

- Ahola Teija - Tulonen Annu - Utrinainen Heidi: Kulttuuriympäristöjen Häme, Hämeen ympäristökeskuksen raportteja, 4/2007.
- Kanta-Hämeen maakuntakaava, maakuntakaavan alueluettelot, maakuntakaavaselvityksen liite 2006
- Mikkola, Marja - Jutila, Heli - Putkonen, Lauri - Seppälä, Sirkka-Liisa: Vanajaveden laakson maisema, esihistoria, rakennettu kulttuuriympäristö ja luonto. Alueelliset ympäristöjulkaisut 245, Hämeen ympäristökeskus. Hämeenlinna 2001.
- Putkonen, Lauri - Ivars, Marja: Kyliä ja kortteleita. Hämeenlinnan ja Hattulan rakennuskulttuuriselvitys. Hämeenlinnan kaupunki - Hattulan kunta. Hämeenlinna 2003.
- Rakennettu Häme - Maakunnallisesti arvokas rakennusperintö. Toimituskunta: Lauri Putkonen, Kirsi Kaunisharju ja Minna Seppänen. Hämeen liitto ja Rakennustieto Oy. Hämeenlinna 2003.
- Somerpalo, Sirpa - Luppi, Päivi: Hämeen maakunnallinen maisemaselvitys. Hämeen liitto, Hämeen ympäristökeskus, Hämeen ammattikorkeakoulu. Hämeen liiton julkaisu II:190. Hämeenlinna 2003.

Internet

- Kuntien kaavoitus ja niiden selvitykset
- Muinaisjäännösrekisteri
- Museovirasto RKY 2009: <http://www.rky.fi>

Paikkatieto

Maanmittauslaitos: peruskartta

Suomen ympäristökeskus:

- Luonnonsuojelualueet: valtion omistamat
- Luonnonsuojelualueet: yksityisten mailla
- Luonnonsuojeluohjelma-alueet
- Natura 2000 -alueet
- Pohjavesialueet
- Suomen maisemamaakunnat
- Valtakunnallisesti arvokkaat kallioalueet
- Valtakunnallisesti arvokkaat moreenimuodostumat
- Valtakunnallisesti arvokkaat tuuli- ja rantakerrostumat

Museovirasto

- Muinaisjäännökset (Muinaisjäännösrekisteri)
- Suojeltu rakennusperintö (Rakennusperintörekisteri)
- Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY)
- Rakennettu kulttuuriympäristö 1993 (RKY1993)

Geologian tutkimuskeskus

- Maaperä 1:200 000

Janakkalan harjumaisemat

Hämeen liitto
Regional Council of Häme

Niittykatu 5, FI-13100 Hämeenlinna
tel +358 (0)3 647 401
email hameenliitto@hame.fi
www.hameenliitto.fi